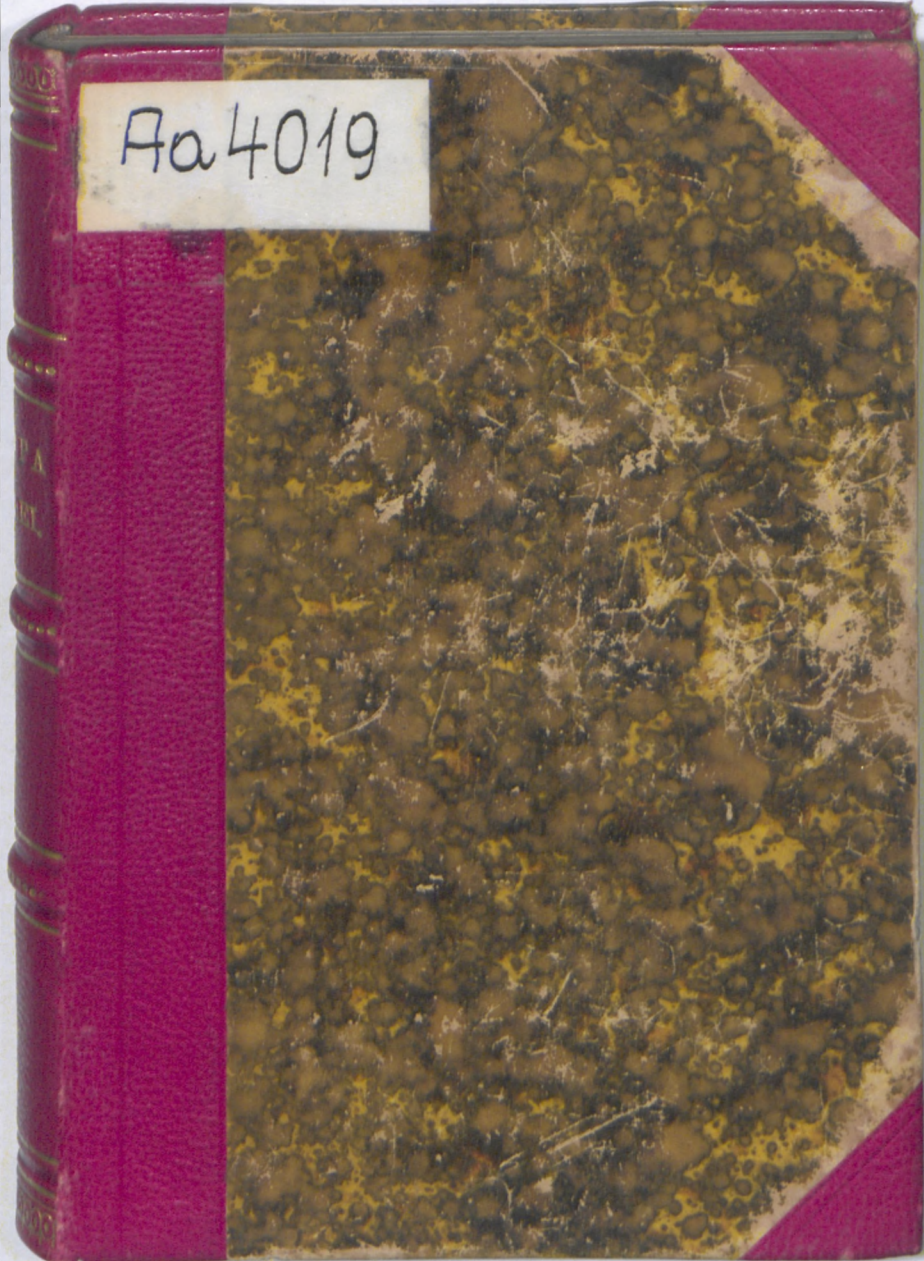
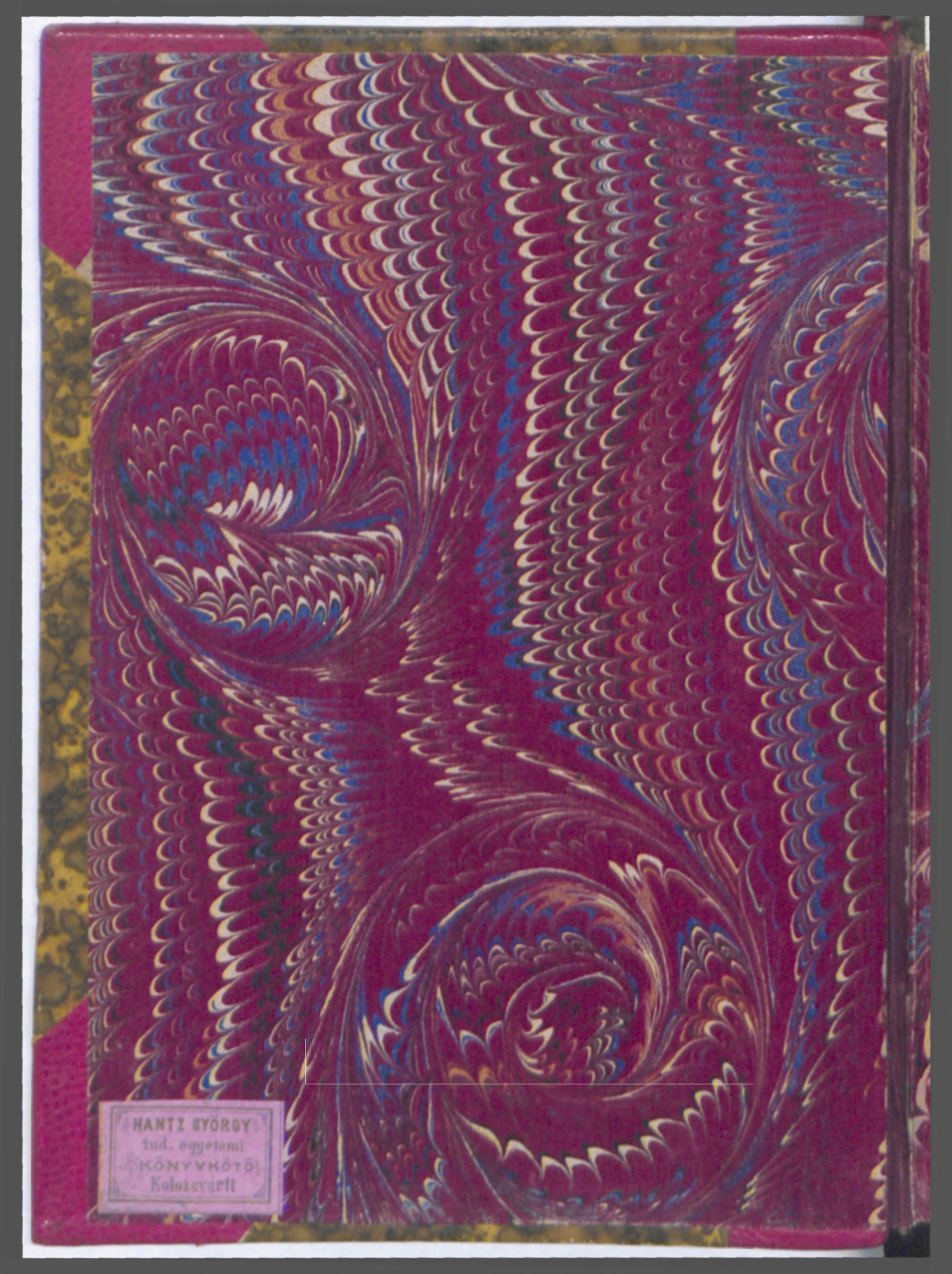
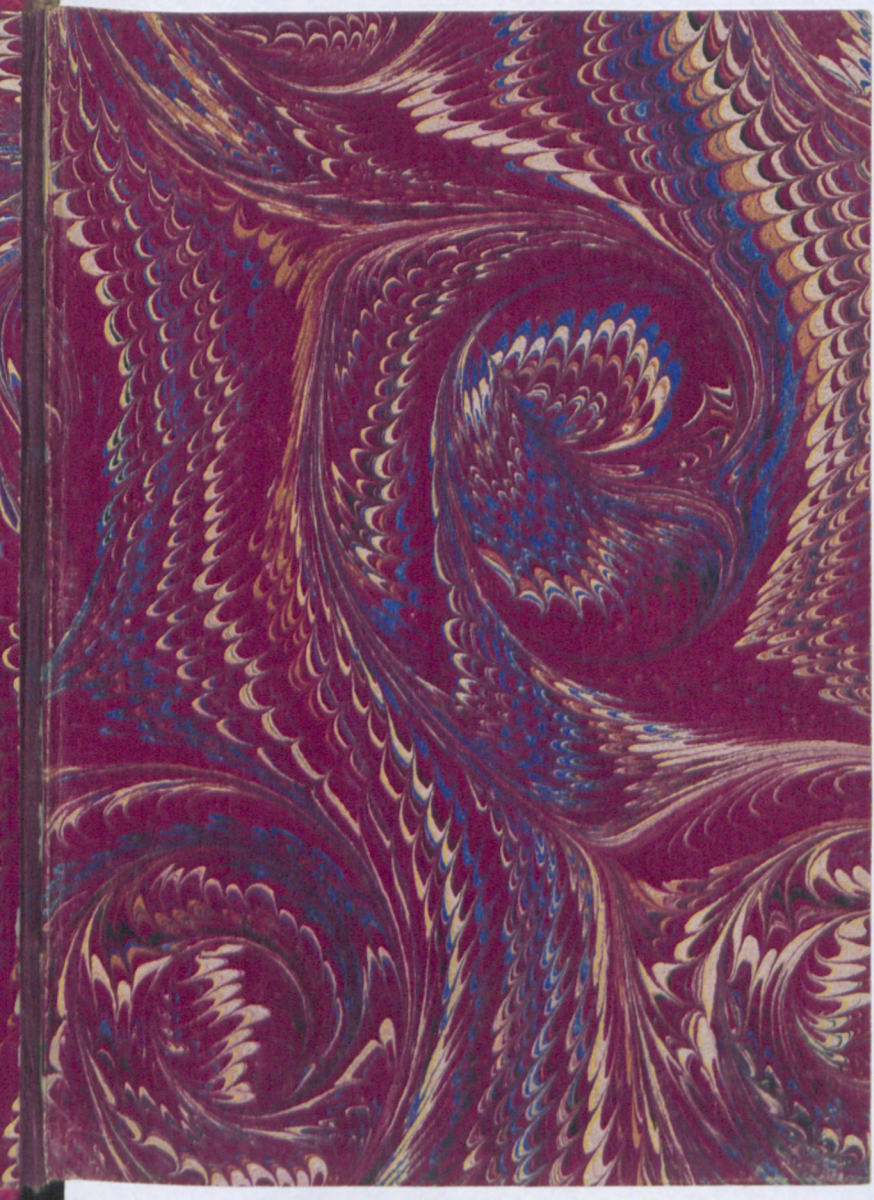

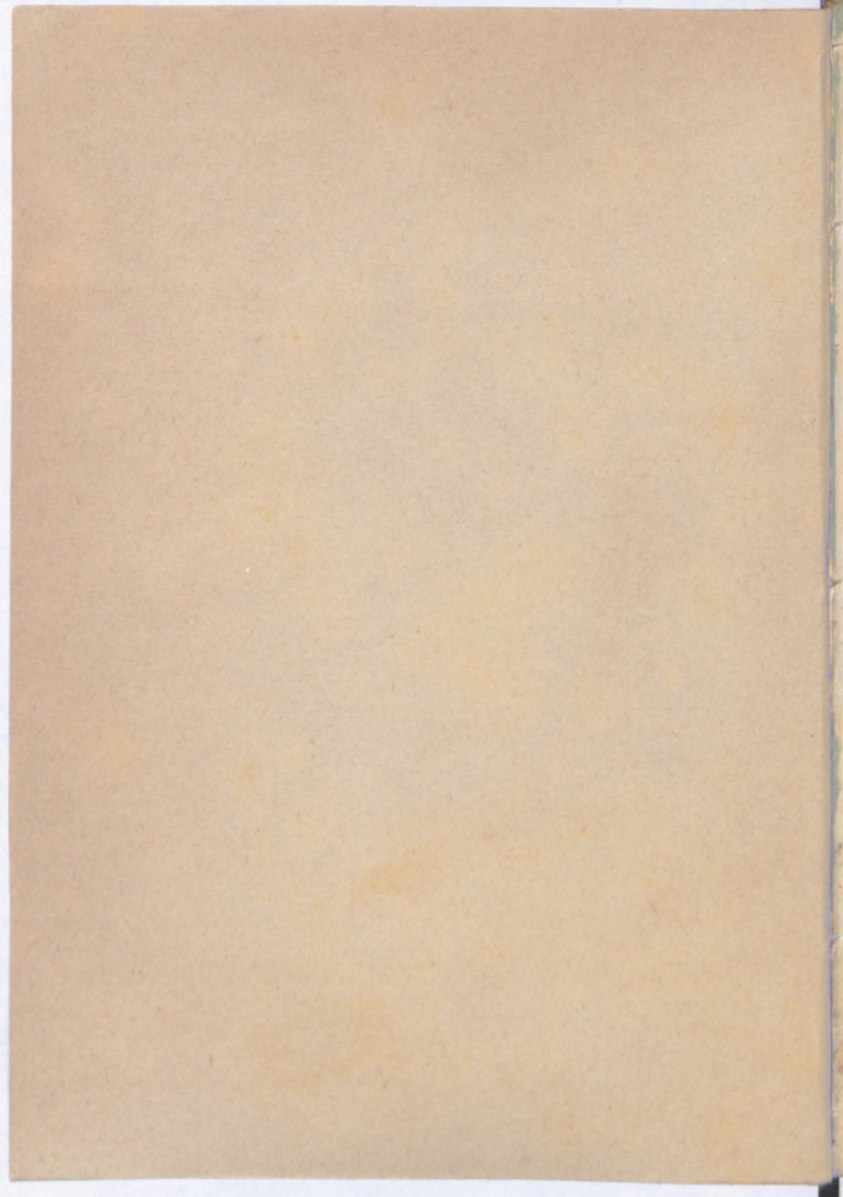
Pa 4019

HANTZ GYÖRGY
tud. egyetemi
KÖNYVMŰTŐ
Kolozsvártl

131003

*Magyar Királyi
Helytartó Bizottság.*

TOMPA MIHÁLY

VERSEI.

ÖTÖDIK KÖTET.

TOMPA MIHÁLY

V E R S E I

effo

V. KÖTET.

BESZÉLYEK. BALLADÁK.

PESTEN.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

—
MDCCCLVIII.

VI

12

REV 1972

APR 1 9
Olvasótermi használatra

2002 AUG 03

31003

Pest, 1858. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BESZÉLYEK. BALLADÁK.

BESTÄLVER. BALLADIK

JÉZUS ÉS A NÉP.

Irgalmasságot akarok és
nem áldozatot. Mat. 9. 13.

Az emberek közt széllyeljárván,
A büntől terhes föld határán :
Égi atyjának egy szülötte
Isten országát terjesztette,
És e tőle építetett, eredt
Ország alapja lőn : — szeretet!
S mellyért az égből földre szállott :
Javitá a bűnös világot;
S a szó, ha szent ajaki mondák :
Édes volt mint a méz s orvosság.

A mester, Jakab s több tanítvány
Jeruzsálem felől jövének;
Holott idején a páskhának,
Néhány napot fenn ünneplének.

S hol az ut Bethfagénak fordul,
Zajgás hatott feléjük jobbrul,
És látának nagy sokaságot,
Melly egy fánál tolongva állott.
A Jézus maga felkereste :
Ki bűnös volt, s nyomá kereszte;
Most is így szólt : gyengének gyámja,
Vaknak legyen világossága!
És járula a sokasághoz,
Melly átkozódik, zúg, kiáltoz.

Az ut melletti fügefának
Árnyékában ülvén, valának
Egy beteg férfiú s bubánat
Miatt nyögő asszonyi állat.
Az asszony, hitvestársa nyilván
A betegnek! — szólt egy tanítvány.
S a férfiú monda hálásan :
Nem testvérem, sem hitvestársam!
De az úr ne távozzék tőle,
Ki megszánt s rajtam könyörüle!

Idegen lévén Izraelben :
Beteg levék és eltévedtem;

S im e fánál fáradtan, éhen
Összedőlt alattam öszvérem,
S én, nagy sérülésnek miatta
Feküdtem félholtan alatta.

Izráel népe, nagy csoportban
Haladott el mellettem gyorsan;
A páskha-bárány ünnepére
Kiki a szent városba tére;
S én kínomban kiálték, szólván :
Segitsetek sorsom mivoltán,
A Jehovának szent nevében . . . . !
S vigasztalást hiába kértem . . .
Mert ők mondának : az úr vélünk,
De ápolásra rá nem érünk!

És újra számosan jövének,
Nők, férfiak, ifjak és vének;
S én kínaim közt fel-felsívék :
Nézzétek, elborít az inség!
S a csapat szólt : a szent városból,
Elmaradnánk az áldozatról!

Elepedtem, szóm már megállott,
Midőn jött ez asszonyi állat,

És ő hozzám járulva menten :
Nagy inségemből mentye lettem.

Köntösét szó nélkül eltépte,
Sebem kötözgetvén be véle ;
S a mit az áldozatra szánva,
Karján vitt elfedett kosárba' :
Elővevé, és gyötrő éhem
Megenyhítette véle szépen ;
És cseppjei hűvös kutfőnek
Égő szomjam enyhére lőnek ;
S vigasztalási ajakának,
Lelkemre nyugtatón hatának.

S im most e nép és ösmerősi,
— But és könyűt okozva néki, —
Szemére hányják, hogy miattam,
Nem vőn részt a nagy áldozatban . . . .

Szemére hányjuk, hogy miattad . . .
— Zugott föl a bősült, szilaj had, —
Ki nem vagy egyhitű, se' vére,
Nem jött a husvét ünnepére!
S Izráelnek szent városába'
Megtisztulást se nyert a kába!

Tüzénél égő áldozatnak,
Hol a füst és láng mennybe hatnak;
De tán kovászoszt is evett még!
Kövezzük meg . . . zajongtak ekkép.

S mint szikla tenger hullámából,
A nép közül bátran, szilárdul,
A megváltó emelkedett fel,
S a szózat ajkirúl imigy kel :
Ki az közületek, ki által-
Hat a sziklán pillantatával?
Avagy a sziv mélyébe nézhet . . .
Hogy ajkán illy kemény ítélet!
A törvény mond : hogyha szombatnap
Barmod verembe hull, kivonjad!
Kik ünnepen, szegény- s betegnek
Enyhülést hoznak : jót mivelnek!
S bizony bizony mondom tinéktek,
Kik az oltárnál ünneplétek,
S élvén kovásztalan kenyérrel,
Imádkoztatok nappal éjjel :
Bizony bizony mondom tinéktek!
Mind, annyi jót nem művelétek,
— S nem vagytok kedves Jehovának, —
Mint maga ez az asszonyi állat!

Ki vagy te, a ki szólsz imígyen ?
— Kialta a nép ingerülten —
Avagy tán elhisszük mi néked :
Hogy a törvényt megtartni vétek?
Avagy tán elhisszük : hogy annak
Ki ront, mulaszt, érdemi vannak?
Talán e meddő, vagy e száraz
Fügefáról gyümölcsöt rázasz?

És hirtelenséggel szél támadt,
Rengetvén a fügefaágot ;
És róla, rögtön nagy bőséggel,
Megért gyümölcs hullonga széllyel.
Nem szólt a nép, s magát megadta
Nagy álmétkedésnek miatta.

És szólt a megváltó ismétlen:
Utas, kelj föl, s menj el épségben !
Jó asszony tiédhez térj meg,
Az Ur kegyelme van te-véled!
Boldogok, kik e szót megtartják :
Nem áldozat, de irgalmasság!

AZ ÖZVEGY S FIAI.

„Szegény árva vagyok, az Isten is látja.
Bus özvegységemnek egyetlen istápja
Szerelmes gyermekem !
A mikor látom hogy katonának készülsz :
Majd kétségbe esem!“

„Isten , az özvegyek és az árvák atyja ,
Kigyelmedet édes szülém el nem hagyja ,
De nékem menni kell . . . . !“
S könyhullatás között nyakába borulván
Az özvegy így felel :

„Tíz esztendeje mult , hogy szegény bátyádat
Olaszország felé vitték katonának ,
Azóta oda van . . . . .
Most meg te is elmégy , te is oda maradsz...
S nem lesz nekem fiam!“

„Ne féljen! még meg sem álmodja azt kelmed:
Hófehér paripán mikor itthon termek
Bátyámmal mint a szél . . . . !
Aztán megbecsüljük . . . szárazzal, meleggel
Eltartjuk míg csak él!“

Könybe s imádságba merül a jó özvegy ;
Míg éjjel a fiú egy tábortűzhöz megy, —
„Jó estét vitézek!“
Jól megtermett legény . . . ! az öreg katonák
Mind szemébe néznek.

Adjon Isten! mondák, — egy pedig rá kiált :
Mit keresel öcsém? „Kardot meg paripát!“
Katonás a válasz . . . . !
Ember vagy atyafi, akarhol termettél!
Lesz minden csak válaszs!z!

Másnap, midőn szépen meghasadt a hajna :
Bátor legényünk a huszárok közt nyarga ,
S felette lobogván
A szélben a zászló : szeme lángol, — mellén
Megszükül a dolmány.

Ért azután harczot és viszontagságot,
Soha meg nem szaladt, sok embert levágott,
S mihelyt kardot ránta :
Olyan lett kezében mindjárt mint a fűrész, —
Már a kard nem állta !

Mikor zászlót látott város, falu tornyán :
Melly neki nem tetszett,— kiáltott mogorván
A harangozónak :
Be vedd azt a ponyvát! — mert mindjárt kirántom
A tornyot alólad !

Szerették pajtási, ha bús volt is néha,
Mert máskép mindig kész volt nála a tréfa ;
S hol kvártélyba szállott ;
Három négy nap mulva, midőn elbucsúzott :
Már megsiratták ott !

De ím a Dunánál nagy ütközet készül,
Halalmas erő áll szemközt mindkét részről ;
Mind a két csapatban :
A kemény csatákban megedzett vitézek
Lelke, java ott van.

Áll a bátor lovas kardjával kezében,
A szuronyos gyalog rohamra van készen;
Még csendesen állnak . . . .
De látszik szemökből hogy dus aratása
Lesz ma a halálnak.

Azonban az ágyu egy részről megszólal,
S mennydörögve felel rá a másik oldal;
Közelébb, közelébb . . . . !
Melegszik a csata, szurja vágja egymást
A harczedzette nép.

Most lelte meg a mi legényünk is párját . . !
Ő is lovas, az is . . . ! egymást jól bevárják,
Akkor összevágznak;
Már mindkettő lankad, — de még egy sebbel sem
Árthatott egymásnak.

Eddig a kar vivott, most már kezd a harag,
Egymásra szikrázó szemmel pillantanak. —
Egy perczig szótlanul
Küzdenek, — és akkor mindkettő lováról
Halálsebben lehull . . . .

... És most egymás felé nyulnak ki kezeik...
A halálnak révén egymást megismerik
Az édes testvérek . . . . .
Ah sors! lábad alatt a szegény halandó
Ollyan mint egy féreg!!

Hát a szegény özvegy? a mikor csak ráér :
Buzgón imádkozik két kedves fiáért . . .
Várja őket — s boldog!
Azonközben egy nap roszúl lesz hirtelen
S félre beszél rólok.

Éjfélkor felkiált : ah , fiaim jönnek . . !
Fehér paripája van mindakettőnek,
Nézzétek csak . . . amott !
Azzal lehanyatlik kiterjesztett karja,
Megnémul és — halott!

Ne félj szegény asszony! két kedves gyermeked,
Kikért ugy fájt szived, kiket ugy szeretett :
Most már feltalálja . . .
Hozzád sietnek ők . . . viszi a halálnak
Fehér paripája !

SZÉCSI MÁRIA.

Rendületlen sziklán álltal Murány vára!
Mélység s magasság volt körüléd a bástya;
És mégis rom levél! rom, mert az átkozott
Eskütörés sulya omladékká nyomott!

Hát a magasságban, a tiszta légbe fennt,
Még ott sem volt ember előtt az eskü szent?
Nem! mert ki azt még a mennyben is megrontja:
Asszony kezében volt Murány várnak gondja.

Kemény idők jártak, harcztot harczt követett,
Mellyben sok hős elhullt, sok is növekedett,
Vesselényi Ferencz ezeknek sorába
A hirneves Murányt ostrommal megszállta.

A vár vihatatlan köszál tetejében,
Benne elszánt had áll éjjel nappal résen
Szép parancsnokának szavára figyelve,
Drága lesz, ha lesz a vivók győzedelme!

Követ jó azonban, sugár deli bajnok,
Ha véget vethetne jó móddal a bajnak;
S imígy szól: szép asszony! köszönt Vesselényi,
Az erősség békés feladását kéri!

A szó hatott-e vagy a szép vitéz rája?
De lángba borult a Mária orczája;
S bár csengő hangjai most kissé remegtek,
Büszke méltósággal felelt a követnek.

„Mondd meg a vezérnek: míg rommá nem válik
E fal, és e sereg el nem hull egy lábíg:
Addig Murányvárba nem lép senki fia . . .
— Különben, üdvözli őt Szécsi Mária!”

Ekkép felelt a hölgy, és így kellett épen,
Rákóczinak adott szavaihoz híven;
Kinek megesküdt az Isten szent nevére:
Hogy nem adja Murányt ellenség kezére.

Így kellett. Szécsi György a halálos ágyon
Szólt : nyomdokomat kövesd jó leányom!
Légy az ügynek híve, s úgy áldva istentül....
És mindezt Mária fogadta nagy szentül.

S el sem hagyta még jól a követ a várat :
Levelet adának tőle Máriának ;
Olvassa . . . olvassa néma bámulattal,
Piros lesz mint a vér, fehér lesz mint a fal.

Azután legbensőbb szobájába siet,
Felveszi, leteszi százszor a levelet :
,Ő volt . . . ő volt! e hon legszebb daliája,
Szerelmemet kéri — szerelmét ajánlja . . . .

Majd fel s alá járkál , — s dobogó szívére
Szorítván két kezét, nagy volt küzködése . . .
,Ah esküm..szerelmem..! mellyiket feledjem..?
Hajh, de gyenge a nő, gyenge véghetetlen!

Leül Szécsi lánya s a válasz írva van,
A szerelem kábult ábrándozásiban ;
Asszonya előtt most a várnagy megjelen :
,Farkas! a táborba vidd magad s hirtelen‘

Farkas vén ember volt, hideg durczás képpel,
De vad bátorsággal, törhetlen hűséggel,
Dühösségig hive a Rákóczi-pártnak,
Murányban jobb keze Szécsi Máriának.

S a hű vén embernek nagyon sok volt szabad;
Most is a kapunak duruzsolva halad;
„Asszonyunk olly furesa! de már csak megnézem:
Mi ördög van írva ezen a levélen?“

S alig pillant belé, felkiált : „gyalázat!“
Stovább megy: szeretlek..! feladom a várat...
Hágcsó leend éjszak-nyugoti ablakán,
Mellyen Máriádhoz juthatsz éjfél után.

„Vakuljon meg a ki még egyszer elolvas,
— Ordított, széttépvén a levelet Farkas —
Várjatok . . várjatok!“ s most ír maga pár sort,
S kevés idő alatt megjárja a tábort.

,Olvasta? mit izent? mit szólt Vesselényi?
— Hangzottak eléje Mária kérdési, —
Nemde felelni fog jó Farkas, ugy izent . . . ?
S rá a boszus várnagy mogorván mond igen-t.

És néhány percz mulva ezen beszéd után
Ágyuk bődülnek meg a szomszéd hegy fokán,
S egyikét golyó akad Murányvár falába . . . .
„Hah, mi ez?” Mária sápadtan kiálta.

„Hogy mi ez asszonyom? ez a várt felelet!”
„Ember, ember! hová tetted leveletem?”
„Ízre-porrá téptem, — s ez ment a vezérhez :
Vedd be Murányvárat s Mária tiéd lesz!”

Mint ki fáról nézi a bikaviadalt,
Az őrség vad öröm zajában felrivalt;
S elbámúlt, hogy hangzott Mária parancsa:
Hamar, hamar fehér zászlót a falakra!

Még vagy kétszer szólott az ágyu s néma lett,
Szabadabban vévén a hölgy lélekzetet :
Haraggal intette a vén Farkast elő,
„Hogy mersz avatkozni ügyembe vakmerő!?”

„Engedj meg asszonyom, nem egészen ügyed!
Vagy immár feleled Rákóczit s esküdet?
S kész lennél szerelmi turbékolás alatt,
Murányba lopni az ellenséges hadat?”

Ha Szécsi György élne...! azonban hagyjuk ezt, —
Ha a bus özvegység már olly nagyon epeszt:
Eredj...! de ugy, hogy az eladott ügy átka
Ne legyen menyegződ sikoltó nótája!

De hiszen míg engem a jó isten éltet,
E kakuk Murányban nehezen rak fészket!
Vágasd ki nyelvemet, de tudd meg asszonyom:
Ki esküjét töri, nyomorult, alacsony!“

S elrohant. Bószültség vitte az öreget,
Míg a vár asszonya méregtől reszketett,
S hogy találkozzanak egy pár óra mulva:
A vén Farkas magát egy kicsit kifutta.

„Öreg ember! most a vérző bántalmakat
Büntetlen elnézem, — egy feltétel alatt:
Ha Vesselényinek ez újabb íratot
Teljes épségében sietve átadod.“

„Átadom asszonyom! s ezentul dolgozba
Nem ártom magam..!“ szolt Farkas hunyászkodva;
De a ki ösmerte e makacs jellemet,
Tudta, hogy máskép szolt, mint a hogy érezett.

Azonban az este közeledvén lassan,
Mária szive vert mindig hangosabban ;
Szerelem és kétség valának vendégi,
Az kéjt áraszt reá, ez kinosan tépi.

De valjon szeret-e ? nem csal-e meg gyáván ?
Szívem örye alatt csak Murányra vágóván ;
Szerelmem előtte nem lesz-e becstelen :
Hogy azt ilyen könnyen megnyerni engedem ?

Épen így tünődött Vesselényi lelke :
Ez ármányos asszony nem kerít-e cselbe ?
Hátha büszkén megvet, hogy nyílt ostromhelyett,
Áluton kívántam bevenni a helyet !

S ereszt hosszú szálát pók gyanánt a kétség,
Aztán a két szívhez kötvén a két végét,
Fel s alá futkosott nagy sietve rajta,
És a két szív közül hol ezt, hol azt marta.

Végre eljött az est, és az éj utána ;
,Farkas! bizom benned! — szólott Szécsi lánya —
Titkom úgy sem tudja senki rajtad kívül,
Menj, várj a vitézre... s ha megjött : add hírül!

Helyén állott Farkas, s kis idő vártatva,
Nesz nélkül felhágott Ferencz az ablakba,
Nem félt, nem volt sápadt, — csak kissé izgatott...
Leszállt a mint Farkas hallgatva jelt adott.

„Hol van ő..?“ „Csak kövess vitéz ur szaporán...!“
És általhaladva két vagy három szobán :
Szűk rejtekbe lépnek, — hol veres vérpad áll —
S két bakó szemében és pallosán halál!

Meghökkenk Vesselény s bámulva néze szét...
„Hallottad jó uram azt a híres mesét :
Mellyet az oroslán-barlangról beszélnek ?“
Monda fagyos gunynyal Farkas a vezérnek.

„Hol vagyok . . . ?“ „riad fel az indulatosan . . .“
„Igazi helyeden! a vérpadon uram!
Nézd : hogy mosolyog rád piros menyasszonyod,
S ha a föld el nem nyel, rögtön megcsókolod!“

„Gyalázatos ármány!“ — „gyalázatos magad!
Nincsenek ágyuid? Nincsen erős hadad ?
Hogy így lyukon bujkálsz, mint az eb a dögér'....
Czenk vagy, vitézlő úr! Nem Vesselényi-vér!“

„Ki vagy te nyomorúlt? hol a vár úrnője...?
Átok rá..! de nem, nem, ez nem jöhet tőle!“
„Hamar..! meg kell lenni..! el nem még e várbul,
S tudd meg: szép Máriád kegyes parancsábul...!“

„Hazudsz vén gazember!“ — s Mária benn terem, —
„Bocsánat jó vitéz... elhagy eszméletem....“
„Légy nyugodt, én hiszek neked szép Mária...!“
„Esküszöm : nem is én! e vén haramia....“

„Haramia ugy-e? mert benne gát valék,
Hogy Murány romjáról a késő maradék
Árulást, hitszegést olvasson . . . vén fejem :
Mért nem örültél meg anyámnak méhiben!

Mit nyersz jó asszonyom az olyan vitézzel :
Ki ólálkodva jár, mint a róka éjjel?
Mit nyersz vitéz uram, olly nőben, ki néked,
Rut húségtörésen ajánlgat húséget ?

Méltók vagytok, méltók mind-ketten egymásra !
Egymás megvetése és utálatára.... !
Ne is legyen áldás, de átok rajtatok....!“
A dühöngő Farkas szólván, kitántorog.

És hosszú szünet lőn, kínos feszültség benn...
„Édes szép Máriám!“ — „édes jó vitézem!“
Valának az első töredezett szavak;
A boszantó helyet elhagyták az alatt.

És lágyan simulva egymás kebelére:
Fellángolt a két szív rokonérzeménye.....
De a várudvaron riadt szilaj lárma :
Árulás! fegyverre! kém szökött a várba...!

„Holnap...“ — „holnap!“ sűgák rögtön — s Vesselényi
Még alig érkezett a hágsóra lépni :
A várnagy ronta be... s nem látva kit keres :
Felkaczagva kapott villogó késihez;

S mielőtt Mária eszmélne : fél szára
A kötélhágsónak ketté vala vágva.....
„Hah, örült...!“ s míg a kés uj vágásra készül :
Megragadja a kart egész erejébül.

Most küzdelem támad , néhány ór berohan....
S nem tudva a veszély kitől jön , merre van?
Mária... s egy férfi... hah! kés van kezében...!
S a várnagy percz alatt összerogy vérében.

„Jaj Farkas...!” „asszonyom kezed bekevered...

Légy boldog...! hisz jobban alig történhetett,
Szökevény s öngyilkos nem lettem. Jó nékem:
Azt a gyalázatos holnapot sem érem...!”

A katonák némán elvitték a holtat;
Tünődve : mi volt ez? s mi történik holnap?
S Szécsi Máriának hosszú lett az éjjel,
Küzdve sötét gondok sötét ezredével.

Csikorgó kapui híres Murányvárnak,
Vesselényi előtt másnap megnyilának.
Dörögtek az ágyuk, — szilaj zene hangzott,
És még sem volt látni egy örvendő arcot.

Mária sápadt volt, kedvetlen, elfogult.....
Ferencz arca boszusszégyen miatt pirult :
Felkarczolt sebhelye kékellett le róla,
Mintha a csárdában verekedett volna.

Ördög vigye el az ilyen győzedelmet,
— Morgott hada — mellyet a főkötő szerzett
És a másik szintugy : mégis csak gyalázat
Illyen koldusmódra feladnunk a várat!

S ölelték az új párt boldogság karjai,
De teljességéből hiányzott valami;
Olyan volt az, mint a pohárba tett virág,
Melly szép, mosolyg, de már veszíti illatát!

Alunni ment Murány Szécsi Máriája,
Alunni ment régen annyi száz utána,
Mind a ki boldog volt, mind a ki szenvedett...
S omladék lön a vár a büszke bércz felett!

A BUDAI ORSZÁGGYŰLÉS.

1471.

Mátyás királynak nagyon erős volt a feje,
Két három koronától az nem görbedne le;
Mig sok más fejdelemnek egy is szörnyű nehéz:
Ő, a magyar mellé még a Csehekére néz.

De mig Podjebrád földén pusztít a fejdelem:
Veszélyes pártütés forr titokban idebenn;
Kilencz megyével, számos hatalmas ur feláll:
Vesszen, — kiált — az önkény! Éljen Kázmér király!

Vitéz érsek s Czezinge mellett a főpapok,
És a világi rendből felbujtva általok:
Hampó, Perényi Miklós s leginkább Ujlaki
Valának a merénynek vezérlő tagjai.

Kázmér a lengyelekkel immár utban vagyon,
Hogy a Rákosra érjen a megszabott napon;
Komoly, veszélyes felleg borong a hon felett—
S a népszerű királylyal mindez hogyan lehet?

Mátyás vitéz király volt, szerette a hadat,
Négy ellensége is volt egy kurta év alatt;
Ő győzött, — és hatalmas lőn a magyar hona...
— De a háboruskodásra sok pénz kell s katona!

Ő tudta helyet jól, holott sok szép arany
Hevert, — miképen most is hever, — haszontalan:
És a szükség törvényt ront, — mond a magyar — s keze
A papurak zsebébe markolt gyakran bele.

S a renyhe főnemesség, az apróbb kényurak,
Lévén örök had, otthon nem nyujtózhattanak;
Így a kemény csatákra volt pénz és katona,
S ez volt a pártütésnek itt és amott oka.

Jaj az olyan királynak, ki kémelel, puhatol,
Holott minden csekély bűn nagy lármával lakol, —
Most a baj nem kicsiny volt s Mátyás mindent tudott:
S mintha nem is gyanitná, nagy mélyen hallgatott.

Azonban mint a szélvész egyszerre honn terem,
Országgyűlést hirdetve Budára hirtelen.
Ír a pártos nagyoknak kegyelmes-nyájason:
Mikép bizalma ösmért hűségökben vagyon.

És a rendek sietve Budára gyűltenek,
Jött Ujlaki s jövének a pártütő felek;
S az ildomos Vitéz, ki Mátyást ösmerte tán,
Közös botránykozásra, meg nem jelent Budán.

Semmi! mondá magában dühöngve Ujlaki,
S már régen összeültek a nemzet nagyjai,
Csak a király hiányzott... a percz órákra nőtt, —
De a terembe lépni senki nem látja őt.

Most aggódó szorongás fut át a teremen:
Hol a király? mi baj van? nem tudta senki sem.
Sok pártos, kétkedés közt környezte Ujlakit,
Ne féljete! sugott ez, ő semmit sem gyanit!

Most rögtön mély, erős hang zendült meg: a király!
S ő lép be hármas éljen harsány hangjainál
Teljes királyi díszben. Szemében fény lobog:
Napsugár ez vagy villám? Éltet vagy ölni fog?

Méltósággal körül néz, de még is nyájasan;
Mély csend... minden szem és szív reáfüggesztve van...
,Örülünk, megnyerőleg hangzottak a szavak—
Hogy hű magyarjainkat láthatjuk ujolag!

E hon jóléte szívünk hő vágya szüntelen,
S az ügy, mellyért tanácsba hívtunk meg ez helyen:
Alig fontos;—de minthogy azzá lehetne tán,
A hydrának nyakára jobb hágni még korán.

Mondják: hogy pártütés forr titokban ellenünk,
Bár a társak nevérol nem értesítettünk;
Hogy Kázmér nagy sereggel küldné hozzánk fiát,
S köszönt: hogy adjuk annak a trónt és koronát.

Nos hát, —kérdé mosolygva —hű népünk, magyarok!
Kázmér öcsénk kinek lesz vendége? szóljatok!
Kenyeret s a magyar föld borával poharat :
Kezébe a fiúnak lássuk , halljuk ki ad?‘

Mátyás szavára mély csend s szünet következett,
Aztán sokan vevének hosszú lélekzetet,
S most száz ajak kiálta : Vitéz a lázadó!
Vitéz! Vitéz! halál rá! zugott hat annyi szó.

,Nohát ha mégis van a dologban valami:
Sóljon kegyelmed , ösmert hű bajnok Ujlaki!
Mi volna jó tanácsa : had menjen ellene
Kázmérnak? vagy talán csak bevárni kellene?‘

E szó bűvös hatását leírni nem lehet, —
Felkelt , állott...és bámult, ez volt a felelet;
S mellyet szólt, a beszédnek értelme nem vala.....
Most hangzott a királynak mély, ellágyult szava :

,Igen, hadd jöjenek! hisz hű népünk itt vagyon,
Hüség nem pártütés ül e lelkes arczokon!
A hír hazug! —nincs itten ki értünk vért nem ont,
S nincs a kiért meg nem hal Mátyás király viszont!‘

Most Ujlaki; mikép az álmából ébredett,
Kiált : uram királyom, vétettem ellened!
De míg forgatni bírnak egy kardot e karok :
A szent Istenre mondom, holtig tied vagyok!

Hadd jöjenek...! de hangja elhalt a zaj miatt,
Örvény nyílt a teremben, melly mindent megragadt;
Kirontott lelkesülés örvényező zaja,
Mig égbe nyult ezer kar s ezer kardnak vasa.

Csendlőn megint, —s Mátyás a megtért bajnokra néz:
,Tudjuk hogy esküjét hűn megtartja a vitéz,
S hol jó alkalma légyen, mondunk mi egy helyet:
Ím, bosnya alkirálylyá teszszük kegyelmedet!

És osztogatván számos jószágot, hivatalt :
Midőn leszállt a trónról a gyűlés felrivalt;
S fején, melly nem hajolt meg ur s vész előtt soha:
Még egyszer olly erősen állott a korona.

Mint a kemény hideg jég, ha forró vízbe hull,
Elolvad s ezzel egy lesz elválhatatlanul :
A hűség s lelkesülés közt így elolvada
Budán a pártütésnek hideg kemény fagya.

Kázmér bejött hadával, de meghökkent nagyon :
Ellenség s nem barát várt reá a Rákoson.
S Esztergomban bezárva, kevés idő alatt,
Vitézt a sirba vitte a szégyen és harag.

PIPÁS KÁNTOR.

Nagy sáskajárásról lesz emlékezetem,
Melly támadott vala távol napkeleten;
Töröknek mondta ezt a jó magyar szája.
Szomorú időknek szomorú nótája!

Sarczólo készségben üle Szolnok alatt
A pogány seregből egy jókora csapat;
Lova a magyar ló abrakját elvette,
Maga meg gazdája kenyerét megette.

A szomszéd helységek valamelyikében
Motoszka támadt a jó kántor fejében,
Hogy a törököket ő bizony megnézi:
Mit, mit nem csinálnak lófarkas vitézi?

Volt kántor uramnak két szép tulajdona :
Nem pállott meg a bor előtte, de soha!
Pipáját míg ivott csak addig nem szítta;
Pipás kántor,—mára vidék csak úgy hitta.

Egyszer hát kiballag a falu végére.
Onnan lopakodva a bodzásba ére,
Azután meg guggon ment az ér-oldalon ...
Segyszerlátja : hogy már elég közel nagyon.

Sűrű galagonya-bokor volt nem messze,
Ott lesz még egyszer jó, ott nem vesznek észre!
S benne ült a kántor két-három percz alatt...
Előtte lóháton czifra török csapat. —

Nézte : mint forgott a sereg ide s óva,
Tüszkölt, ágaskodott nem egynek a lova;
Nézte a sokféle eszközt és szerszámot,
S nagyon kedvére volt minden a mit látott.

S míg ezeken függött két szeme és esze :
Zsebjébe elszökött pipájaért keze;
Megtölté s kiütött reá a revébül, —
S mind ezt tev é a jó kántor tudta nélkül.

És lön nem sokára, hogy a bokor felett,
Mintha égetne ott valaki töreket,
Vagy volna befütött téglaszín kéménye :
Kékszinü füstoszlop csavargott az égre.

A füst szemébe tűnt a török vezérnek....
S a kántor látja, hogy felé nagyon néznek!
Nem tudja az okát, csak úgy fül és fázik....
S akkor veszi észre, hogy hiszen pipázik!!

Azonközben néhány török oda nyargal,
A bokrot szurkálják, veregetik karddal;
A „falu torkából“ majd kimegy a lélek....
Vége rá akadnak, — vége van szegénynek!

Mégis csak meghagyták a vezér szavára,
Kinek nagyon tetszett szörnyü pipázása;
,Ne bántsátok—monda—ki így tud pipázni:
Nem lesz azzal szégyen egy szál kardra szállni!‘

És kikiáltatja ott a falu-végen :
Mikép a kántornak bajvivása léssen!
És ha a törököt a harcban leveri :
A helység adóját husz nap elengedi.

Összefut a hírre a falu népsége,
Százféle beszédnek se hossza se vége;
Kántor uram pedig epekedik nagyon....
A mennykővel üttet dohányt, pipát agyon.

Lefityeg az orra mint beteg pulykának,
A bátorító szók semmit sem használnak;
Mondják: vágja agyon, eb lelke pogánya!. .
De ő nem szól semmit, csak fejét csóválja.

Végre megesik a népnek szíve rajta,
Szánalommal válik a biztatás hangja;
S a sok sohajtással ki-veszik sodrából,
S íme szemlátomást felvidúl magától.

„Sohse sohajtsatok, sohse busúljatok!
Egyszer meg kell halni, természetes dolog!
Hanem a míg élek, illő hogy jól éljek,
Ugyan hozzatok csak egy kulacs bort, kérlek!

S a mint felvágja a jó bor nyelve csapját :
Vigan félreüti szőretlen kalapját;
Még a roszt pipa is kegyelmet nyer nála,—
„Majd megtanítalak én, lánczhordta pogánya..!”

Harmad-napig így megy a helység házánál,
Talpig pipafüstben, torkig borszeszben áll,
S aprítja a pogányt a vitézlő kántor, —
„Fogtam én törököt—monda—egyszer másszor!”

Azonban, ütven a bajvívás órája,
Tántorgott, reszketett a jó kántor lába;
S látván rettegését, így suttogott a nép:
Sohse látjuk többé pipázni ő kelmét!

De felbátorodott. És most összevágna,
Nem engedvén kemény tartásban egymásnak;
Most lelket kap s imígy szól vidámon a nép:
Dejszen már egy cseppet se féltsük ő kelmét!

Oda vág egyik kard hirtelen e szóra :
Mintha csak a mennykő csapása lett volna;
Oda néznek...s nincsen többé fej a pogány...
Vagy mit is beszélek?— a jó kántor nyakán.

Szegény nép elnémul, s csendben haza megyen,
Forgatván elméjét a bus történeten;
A közös megjegyzés is végre ez leve:
— Csak nagyobb pipás volt, mint kardos ő keme!—

A KINCSKERESŐ.

Nagy erdőség felé két vándor indul,
Ez ifju még, amaz már hetvenen túl;
Melly mint bomlott ostor szakad két ágra :
Az utfőnél az agg leülve vára.

És mond : ,Fiam! jobb lesz utazni ketten,
A nap leszáll, éj és vadon kietlen!
Én, jó uton foglak vezérni téged :
És agg fejem minden bajtól te véded!

S a két utas megy a setét vadonban,
Hovátovább egymáshoz fülve jobban;
— Nagy ritkaság, hogy illy hiven vezessék
Egymást : ifjú erő és agg eszesség!

És mig az ősz multjába tér, beszélvén
Jó, rossz sorsát, melly átvonúla éltén :
Előre száll az ifju gondolatja . . .
Tul a bérczen szerető sziv fogadja.

A mint az ut fogy : lelke annyit érez,
Repülni vágy réglátott kedveséhez;
A lány szegény, nincs drága gyöngye, kincse,
Legfőbb kincsül hogy a sziv őt tekintse!

És jó az est, leszáll aztán az éjjel, —
Birkoznak a kelő vihar szelével
A rengeteg hatalmas águ fái; —
„Vajh hol fogunk most enyhelyet találni?!“

Az agg letér az utról s jól irányoz,
Mert érve tág barlang sikátorához :
Leszállanak sötét öblébe annak,
Hol a vihar dühétől óva vannak.

S mig odafenn zuhog, csattog, villámlik :
Ollykor hat egy múló rezgés odáig.
Vagy a hangos, öblös barlangtorokban
Megörvényző szélvész zug ottan-ottan.

Rejtelmivel megérkezett az éjféli, —
Némán ül a fiú az agg fejénél;
Majd szól halkán : „Mit látsz öreg?“ — de álom
Vett már erőt a fáradt uti társon.

Az ifju néz...szürkülő fény világol
Előtte a barlang zugába' távol;
S a mint később erőt vesz a sötéten :
Lelket kap a fiú hogy arra lépjen.

Tág pinczeként ki van öblözve a fal,
Erős vasrács az ajtó, nagy lakattal;
S belől tömérdek kincs! medencze, kádak :
Gyémánt- s aranynyal színig töltve állnak.

És megkapván a kincsnek átkos éhe :
Nézett, bámult, — nem birt betelni véle!
„Hah! — gondolá — mint fénylik, mint mosolyg rám!“
Majd visszacsúsz, — s társát felkölti, mondván :

„Vén kalaúz, ébredj már álmaidból!
Szél és vihar megszűnt, az ég kitisztúl“
És a setét, nyirkos helyről kilépven :
Haladnak a kelő hold tiszta fényén.

Az ég boltján világok milliói . . .
S mig kezd az agg szent ihletéssel szólni,
Hirdetvén a nagy természet csudáit,
És lelke hisz, megnyugszik, érez, áhit :

Társát dühös kincsvágy kinozza utján;
Mellytől végkép elszédülvén, vakulván :
Keblében sok nemes virágot elnyom,
— Szerelem és hűség virágit, — e gyom.

„Miért adnék e kincsből az öregnek?
Kit már ugy is maholnap eltemetnek!
Miért lennék egy szónak rabja holtig...?“
— S szerelmeért szívére zúgolódik.

Eléje tűn a kis lak, kertje, tája,
De most azt olly szegényesnek találja;
S a hű leány, kis hófehér köténnyel . . .
De most reá gondolni szinte szégyenl.

Mennek tovább; — a bölc s öreg ha mit lát :
Elmélkedik, sok tárgynak érti titkát;
Ismér fát és füvet, hatásra nézve, —
,Ez a vérfü, a bércz mesés növénye!‘

És a fiú aggálya épen az volt :
Mint nyitja föl majd a nehéz vasajtót?
,,Hah, itt a kulcs!“ s mohón utána kapván :
Örvend a fü závárnnyító hatalmán.

Már megviradt. Az erdőből kiérve :
Az ifju szolt : „Ama kis lakba térj be!
S mondd a lánynak : reám többé ne várjon!
Szeressen mást, van más is a világon!“

,Rosz uton vagy fiam! szivedbe látok . . .
Botor kincsvágy, hiú álom, nagy átok!
Érzelmait ha hü szív szivnek adja :
Ez a kincs! és boldogság a kamatja!

Ódd szívedet hogy esküjét ne szegje...!
De a fiú ezüst, arany betegje,
Se lát, se hall, — és megfordulva gyorsan :
Eltűnik a sziklás, sűrű vadonban.

Napok mulnak, — s a bérczi tölgyek ágán :
Néhány lomb csügg, az is színvesztve, sárgán;
Az ifju tán a sors kegyencze eddig ?
Sőt életén csak gúnyos átka fekszik.

A mély vadont bujván mint a vadállat :
A kincses bolt nyomára nem találhat;
Fenn-léte kín, — s el-elszunyadva néha :
Kinzó látvány s csalódás martaléka.

Láz van lelkén, reszket szederjes ajka,
Tépett, vadult, — nincs Isten képe rajta.
Nem tudja : most van-e gyötrelmes álma ?
Vagy álom az volt, hogy kincset találta?

Eszébe jut szerelme, hitszegése, —
Tovább bolyong s lel újabb szenvedésre.
Ki a hűség ösvényéről letévedt :
Annak kinzó tévelygés lett az élet!

Aztán kincset s vak szenvedélyt megátkoz,
És visszavágy az elhagyott leányhoz ;
A mit üzent, megborzad rá . . ! de hátha
Mégis várná hiven a régi mátká ? !

És szíve most még gyötrőbb lángra gyúlad,
Mert hasztalan keres csapást vagy útat :
Írányt veszít; — az erdőből, bozótbul
Kijutni vágy, — de még belebbre bódul.

Így van soká. Mig egy hűs alkonyatban :
A kis lakhoz lyukad ki öntudatlan;
Benn hangzanak a vig násznép danái :
Kincset csak a hű szív utján találni!

BOSNYÁK ZSÓFIA.

1644.

,Haragvó Isten! a tágas mezőt
Temetővé változtatod?
Kedvedre van : hogy úton útfelen
Hever haldokló és halott?
Emészt az éhes sárga szörnyeteg . . . .
S ki bír dühének ellenállani?

Kínos szorongásban ha estig él :
Lelkét az ember akkor adja ki.
Ki harczol, szánt, vet és arat :
Jobbágyimból alig marad!
Im, most is a mezőn
Hét szálas testvér hullt rakásra !
Gyilkolni a ki tud :
A temetést se bizza másra . . . !
S legyen bár a halott kísérete,
Hollók s farkasok éhes serege :
Mit bánom én!
De embernek ki a holtakhoz ér,
Halál fején!

„Oh uram férjem! — szóla Zsófia
Sztrecsénnek istenfélő asszonya, —
Ne nyíljon káromlásra ajkad!
Mint a sebes vízár, a népeken
A bűn eláradott nagy szertelen,
S az ég, méltán büntet sanyargat.
Ne kísérts Istent! Hét testvérfiak
Sirnak keblében hadd nyugodjanak!
S jer jer . . . ! a csapás megszűnéseért :
Az Istent vélem térdre esve kérdd!“

„Hah! félre asszony s szád hitvány beszédi!
Keblem, méreg, boszúság marja tépi . . . .
Csatás időket élünk, — s oldalamtul
Ha olykor tíz husz hitvány szolga elhull :
Fejemre zognak árvák özvegyek :
— Ki harczra vitte, Isten verje meg!
És a ki most ezrenként öldösé el,
Gyalázatos dögvésznek fegyverével,
Kicsiny- s nagyostul a szorgalmas népet :
Még annak mondjam : hála, hála néked!
Nem! a ki öl, temessen is!
Hollókkal bár, mit bánom én!
De embernek, ki a holtakhoz ér:
Halál, halál fején !“

Haragban így zugván az úr
Nejét elhagyta végre;
Ki a fészület zsámolyán
Buzgón borúla térdre.
Imádkozott . . . s ment, — a kunyhók beteg
Lakói tőle vigaszt nyertének,
Kezében gyógyir és kenyér vala . . . .
— S ki ül gyémánt-tollal kezében
A jótett könyvénél mennyégben :
Jegyzett az urnak angyala.

Csendes a világ, a vár zajtalan;
Ébren csak a kegyes Zsófia van,
Ki késő éjszakán
Elhagyja várát egyedül:
Hogy felkeresse a helyet,
Holott a hét kiszenvedett
Testvér holt teste hidegül.
A hölgy félénk, az éj kísértetes,
Ijesztő a halottak képe;
De bátorságot néki Isten ad
S ő biztosan közjök lépe;
A hölgy erőtlen, a föld vaskemény,
Ásó s kapa nehéz, nehéz;
De a gyengének Isten ád erőt,
Tágul a föld . . . . .
S a sír öblös kebele kész.
Az elhullott testvérfiak
Csendes sírban megnyugszanak! —
S ki ül vala
Gyémánt-tollal fényes kezében,
A jótett könyvénél mennyégben:
Jegyzett az urnak angyala.

A kegyes urhölgy hazatére.
S alighogy álom jött szemére:

A nap pirosan kelt, az ur haragban,

És ajkának dörgő szózatja harsan :

„A holtakat ki ásta el?

A vakmerő parancstörőt

Elő . . . . elő . . . .

Hadd lássam őt!“

S álnok szolgálja sűg : uram !

A sirásó ten-nőd vala,

Temetkezés lön általa

Az éj sötét óráiban!

A férjnek arcza elsötétül

S zordon parancsot ad :

„Duljátok a sírt fenekig,

Hányjátok szét a holtakat . . . !“

A hölgy elborzad s esdekel :

„Hadd porladjon minek porladni kell!“

De a hölgy hasztalan szólt,

A bősziült ur vak és süket,

Nem hall szót, nem lát könyeket . . .

— És dultan áll a sírbolt.

Más éjjel lesbe áll az ur

A holtakhoz közel;

S ott töltvén a nagy éjszakát :

Figyel, vár s egy lelket se lát,

Temetni nem jött nője el.
S megtérve mint jött titkosan :
Reggel, mi nagy leve
Álmélkodása és dühe :
— A hét testvér a sirba' van!
A szolgál sűg, — s parancsot ad
A zordon ur szilaj dühében :
,Duljátok a sírt fenekig,
Hányjátok szét a holtakat . . . . !'
— S parancsa teljesítve híven.

A harmadik nap éjszakáján
Az úrnak újabb terve van ;
A harmadik nap éjszakáján
A kegyes hölgy oly nyugtalan !
A lelke fáj . . . s férjével nem bír :
Hogy dúlatlan maradjon a sír !
S mély tünődése közt, a feszület
Zsámolyán arczczal leborul ;
De most gyorsan felkelve róla,
Mintha az Isten sugta volna
Örömhang tör fel ajkirul :
,,Keresztje nincs a sírhalomnak...!'
S az éjfél még el nem halad,
A feszületnek zsámolyából

Fehérlő síri jelt farag.
Még egy vágást teszen
S a munka azzal véget ére;
S ím a holtaknak szánt keresztet,
A kegyes urhölgy mélyen sebzett
Kezének festi drága vére.
De ő az éjben csendesen
A holtakhoz megyen,
Kiket midőn a sírba fektet,
Fejökhöz szurja a keresztet.
S ajkán imígyen reszket a szó :
„Porladjon el mi porladandó!“
S ki ül vala
Gyémánt-tollal fényes kezében,
A jótett könyvénél mennyégben :
Jegyzett az úrnak angyala.

A férj az alatt, gyanuval tele
Az éjben gyakran felkele;
Kezébe vön égő világot
S nevének ágyánál megállott :
De mindig halkán lépe hátra,
Gyanúsított nejét ott látva. —

— A sír felett nem látta meg
A mult éjjelen;
És mostan látni hiszi őt,
Midőn nincs jelen.

Reggelre kelve, ismét ép a sír,
A böszült ur dühével nem bir . . . .
Gonosz cselédje lép elő
És újra sug . . . .
De most az ur rámennydörög :
,Kihúzatom nyelved, hazug!
Mert a kire árulkodol,
Egész nagy éjszakán aludt!
,„Hatalmas ur! tiporj el . . . .
De nőd volt a ki temetett, —
S keresztet hogy faragna,
Ejtett kezén mély nagy sebet,
Menj oh uram, s ha hazudok :
Fejem bakó kezében lásd . . . . !“
Az ur ment, és a hölgy kezén,
Mellyet gondos szemügyre vén,
Nem lel sebet, nem karczolást.
És uj parancs szól : a hazug
Lásson halálos kínokat !

A sírt pedig rontsátok el,
Mégégetvén a holtakat!

És hirt hoz a poroszló :
Uram ! rosz szolgád halva van,
Imént szakadt ki lelke
A döghalál karjaiban.
S a sírt . . . a sírt, hatalmas ur!
— Isten csodája! —

Nem dulja fel, nem rontja el
Ember kapája :
Az érczsákány hantjába nem hat,
S bántója rögtön összeroskad . . . .

Álmélkodásban néma lön
Sztrecsén kevély ura ;
Míg hála-könyecseppek szökének
A hölgy pilláira.

Az istenfélő Zsófia,
Ki ébren tölte három éjet,
A negyedik nap estvelén
Delejszerü álomba mélyedt.
S alaktalan ködéből álminak,
Csudás képekből összeszött

Látvány merült fel három ízben,
A felmagasztalt hölgy előtt.
Bevonva földig feketével,
Látott először gyászpadot;
Körüle czímerek . . . nép . . . fáklyafény,
Szánó sötét könyű a nép szemén,
A gyászpadon halott . . . . .
S az istenfélő hölgy nyugodtan
Ösmert magára a halottban.
S a jelenetnek legott vége lett,
Reá halvány homály ereszkedett ;
S egy század képe elsuhan, letűn
A hölgy előtt, gyorsan rohamszerűn.

Sirbolt tűnék fel mázodízben
Mélyen a föld alatt,
Halottpenész, kihullt felírat,
— Mit a gőg márványlapra írat —
Borítván a falat,
Körül csont s rozzant fedelek . . .
S ím egy koporsóban középen
Feküvék százados halott,
Romlatlanul, mosolygva, szépen . . . .
S az istenfélő hölgy, legottan
Magára ösmert a halottban. —

A látvány elsötétül ujjalag,
S egy század ismét elsuhan, letűn
Kelő s elfoszló képivel . . . .
A hölgy előtt gyorsan, rohamszerűn :
A föld kizöldült s újra sárga lőn,
Virág vagy vér piroslott a mezőn ;
Év év után jött, — a melly váltva hord
Titkos méhében áldást és nyomort.

Harmadszor tűnt fel a koporsó
A látvány tükriben :
Benn a halott, az istenes hölgy
Romlatlanul pihen.
Az ó sirbolt sötét öléből
Gonddal kivéttetett ;
S felette ájtatos sereg
— Virágot szórván a kezek —
Mond buzgó éneket :
— Két század óta fekszik
Sírjában a halott!
Két hosszú század óta
De el nem hamvadott !
Az úr im a kegyessel
Mi nagy csudát teszen :

Romlatlan víve által
Időn s enyészeten!

És annyi embernyom kidőle,
Sírjába kísért század századot;
S betölt a hölgynek látomása,
Mit önmagáról lelke álmadott. —

EGY HÁZASSÁG.

Beállott a farsang csak úgy reng az utca,
A legénység tánczol a cigány meg huzza,
A sikamló szánon kurjongat a népség;
Menyasszonyért, vagy csak háztűzlátni mén még.

Kancsó mellett ülnek az öreg emberek,
Az öregasszonyok szólnak, kerítenek;
Lótfut az a legény, kinek nincs még párja....
— Szóval, egész falu a bolondját járja.

Csak Pali nem vígad. A kemencze-pánkon
Elnyulva tünődik : valljon mit csináljon?
Hányja a hab: valljon mellyikhez kén állni...?
Mellyik lenne már jobb, Julcsa-e vagy Sári?

Julcsa szép is jó is az igaz, — de szegény!
Sári meg vagyonos, aztán derék személy!
Julcsával bizonyos, hogy boldogul élnek,
De tán Sárival is összetörödnének . . . . ?!

S most felkerekedik Pali és szerszámoz,
Jó vérü négy csikót vézet ki a szánhoz ;
Tánczol a ló, a sík havat csakugy vágja!
Mintha tudná : hová megyen a gazdája.

Ne ugrálj ugy fakó, ne tánczolj ugy deres,
Gazdátok csak vagyont, nem húséget keres!
Nem Julcsát veszi el, pedig azt ígérte . . . .
Hanem hisz az Isten meg is veri érte!

Harmadik faluban volt a Sári házok . . . .
De hiszen sokáig minek tétovázok . . . ?
Elég az hozzá, hogy Palit harmadnapra,
A gazdag Sárival a pap összeadta.

Csapott is egy lakzit a Pali ipája,
Hogy azon a völgyön nem igen volt párja ;
Már az hamvábaholt, kinek nem volt kedve,
— Mind a két fél nagyon meg volt elégedve.

Pali boldogságát nem zavarja semmi.
De minden hosszunak véginek kell lenni :
Megszakadt a nóta, mennek a cigányok,
A lakzi is aztán elkullog utánok.

Észrevevén pedig, hogy Pali is készül :
Kezdődik nagy sirás-rivás mindkét részről ;
A keserűségnek mégis az a vége :
Hogy megy a menyecske, a merre a férje.

Midőn már kifogytak a nagy bucsuzásbul,
Fel is ült az uj pár : Pali csak elbámul . . .
Egy zsák pénz van téve ülésnek a szánba,
S azt mondja az öreg : hogy ezt nekik szánta!

És mennek a csikók, mint a veszett állat,
Hiába a hó! hó! mindjárt csak felvágnak.
Pali, feleségét meg-megnézegeti,
S a menyecske mindig jobban tetszik neki,

No lám! hisz Julcsának sincs ennél szebb szeme,
Fehér a két karja, a haja fekete;
Piros az orcája, mosolygós a szája . . . .
Feleségemnek nincs darab földön párja!

Haladnak . . . a kocsis suhogója pattog;
De mintha szállana az ülés alattok . . . !
Ugy tetszik : közepén ketté hajlott a zsák,
Végtére megállnak, hogy megigazgassák.

Különös! hisz otthon úgy tele volt verve;
S most csak szaladozik, lötyög a pénz benne...
Kioldózott? Nem, csak megtágult. No semmi!
Majd megnézzük otthon, most csak menni.... menni!

Rákiáltott Pali az ostorhegyesre,
Mert lassan haladtak, s a falu még messze;
De meg úgy is tetszett: hogy az ut most hosszabb,
S alattok az ülés egyre roszzabb, roszzabb!

S a mint mennek mindig csendesül a fogat,
Pedig biz a kocsis jól oda tapogat;
Végezetre kiáll egészen a lova . . . . .
Nem vesz rajta senki, se ide se tova!

És a dolgon Pali boszúsan felpattan,
S akkor veszi észre sokkal boszusabban:
Hogy még összébb esett tartalma a zsáknak,
S egész a szekérkas fenekére szálltak.

És kérdőleg tekint a feleségére . . . .
De nagy a fiúnak a megütközése:
Hisz a képe szeplős, a haja meg veres . . . .
— Hja Pali! úgy jár az, a ki vagyont keres!

Azután a zsákot fogják, nézegetik,
Bizony megapadt az, úgy tele volt pedig!
Hová lett? Kinél van? Mi Isten csudája...?
Nincs hasadás rajta, — rendin van a szája...!

Mivelhogy a pénznek az a természeti:
Hogy egyik garas a másikat követi,
S szép csendesen elfogy, van vagy nincs látatja;
Az ember hiába keresi, zaklatja.

Mert ha ürül a zsák és könnyül az erszény:
A családi szekér mind nehezebben mén;
És mentül inkább fogy a nő hozománya:
Szeplőit a képe mindinkább kihányja.

Már ez b o s z o r k á n y s á g ! mond mérgesen Pali,
S alig mer az asszony felé pillantani :
Hiszen foga sincsen , meg pup van a hátán ,
S rikító hangjával tul-tenne a páván !

Sírva fakad Sári : ezt már nem szenvedem...!
S szóra szó jövéen ki , kész a veszedelem ;
A felek egymással daczczal szembe-szállnak...
S tán szomorú vége lenne a tréfának :

Mikor . . . ,édes fiam ! — mond a Pali anyja,
És az alvó fejét gyengén megingatja ,
— Mert az egész eset nem egyéb mint álom,
Elaludván Pali a kemencze-pánkon —

„Kivel volt álmodban illy tusakodásod?
Emlegetvén Sárit...szeplőt...pénzes zsákot ;
Ülj fel ! mit álmodtál ? beszéld el gyermekem...!
„Bíz azt édes anyám , hogy Julesát elveszem !“

A GAZDAG.

Volt egyszer egy dusgazdag ember,
Ki, hogy nem voltak gyermeki :
Elvégeze vala magában
Rokonit felsegíteni.
Ő egyedül áll a világon . . .
Azok hadd boldoguljanak !
S roppant kincsét köztök felosztván :
Örültek az atyafiak.

S a jóltevőt, öreg korára
Magához hívja mindenik ;
Irják, kik laknak tőle távol :
Hogy híven gondját viselik.
De az öreg a meghívásnak
Sok számos évig ellenáll ;

Elindul végre s bekopogtat
A legelső atyafinál.

Nem ösmerték meg. Ő belépett
A házhoz útas képiben,
Ki szállást kér egy éjszakára,
S tovább megyen ha megpihen.
Mert terve az volt : széllyel-nézni
A rokonok között elébb :
Hogy hol leend legjobb leélni
Még hátra lévő idejét?

Nagy fényüzés volt a családban,
Éjjel nappal zajgott a ház ;
Nem látott olyyat, a ki fárad,
Csak olyyat a ki lakomáz ;
S gondolja búsán : nem sokára
Itt sirva kérnek kenyeret !
Szükség kíséri a pazarlást . . .
S vevén botját , utnak ered.

Elért a második rokonhoz ,
S házi békét nem lele ott ;
Szüle, hitves, testvér egymással
Ellenkedett, czivakodott.

De fel is volt fordulva minden . . . .
S ő már korán utban vagyon,
Jaj az egyet-nem-értő háznak,
Mert Istenáldás nincs azon!

A harmadik rokon fukar volt;
Zárt ajtók s vas-rácsok megett,
Panaszszal lévén szája telve :
Rongyoskodott, szegénykedett.
Szállást nem adhat! (Féli kincsét,
Tolvajcsiny, rablás gyakori!)
S mond a vándor : maradj magadnak
Földnek gyász terhe, zsugori!

Közelgetvén a negyedikhez:
Szigorú arcza felderül, —
Rend, tisztaság, jólét köszönti
A lak felől, már messzirül.
Nagy gazdagság, kincs nincs a házban,
De van éltető szeretet,
Van hűség, béke, — s megbecsülik
A szüléket a véneket.

A vándort szívesen fogadják,
Ki felfedezvén önmagát:

Örömkönyt sír érkezésén
A rég váró kedves család,
Mellynek vidám, boldog körében
Éldegélvén sok ideig :
Az öreg éltének utólja
Szép csendességben letelik.

A VÁMOSUJFALUSI JEGYZŐ.

Hegyalja! megáldott az Isten jó borral,
A melly vért és lelket pezsgő kedvre forral;
Sáros utaidnak sincs a földön párja,
Tengeren és itt az utast egy sors várja.

Érzi e két áldást, bő részt vett belőle
Vámosujfalvának érdemes jegyzője;
Ki nyakig sárosan s rózsás jó kedvében,
Tokajból az őszi vásárról jön épen.

Előtte, szomszédja Kelemen tologat
Két rosz sarlóhátú, meg nem verdett lovat;
Fakó szekérében hogy nem nyí a kerék :
Annak oka csak a hangfogó habarék.

A jegyző szívesen nézett Kelemenre,
Várván : csak felveszi talán a szekerre!
Szomszédjára szinte nézett a vén fukar,
Gondolván : kéredzék, ha felülni akar.

S egyik sem szólván, a jegyző gyalog maradt;
Rájok esteledett az idő az alatt,
S keservesen érvén nagy későn Liszkára :
Együvé került a két szomszéd hálásra.

De sok szót egymással itt sem váltogattak,
Hja! mert egyik szegény, a másik meg gazdag!
S a jegyzőt nem soká a száraz zsup-ágyon :
Bortól, fáradságtól elnyomta az álom.

A fukar nem aludt pénzének miatta,
Zsebében reszketve fogta, szorongatta.
A jegyző álmában egyszer csak megszólal...
S titkos nagy dolgokat beszél ki fen-szóval:

—Felséges asszonyom...! itt a bánya...! jáspis..
Istenem! bizony még ráakadhat más is!
Tolcsva..! csak én tudom! ne Péter száz arany..!
Megjött már a levél,—beh nagy pecsétje van!

A fukar fejébe szeget ütött a szó :
Tudta a jegyzőről hogy nagy érczkutató!
Hátha bányát talált...!? s hogy felviradának :
Hosszu nagy jó reggelt kívánt szomszédjának.

Csupa szivesség lön, csupa jó akarat ,
Uti társa elé ételt italt rakat,
A kínálgatással majdhogy meg nem öli,
S a hazavitelt is felajánlja neki. —

Nagyon csudálkozott a jegyző mindezen,
Hogy lehet most ilyen a fukar Kelemen!
Otthon meg igazán elállt szeme szája,
A mikor meghívta egy kis vacsorára.

Jó vacsora mellett a szegény és gazdag
Közel tíz óráig vigan poharaztak;
A Kelemen bora vénebb volt mint maga,
S drága jó izén tul se színe se szaga.

Az érdemes jegyző boldog életet él!
Mindennapos vendég a vén Kelemennél;
Sőt nem vendég többé, hanem házi barát,
Iván mindennap a barátság poharát.

Ad a kedves szomszéd ha megfogy buzája,
Sőt kölcsön-pénzzel is még maga kínálja;
Mindenre azt mondja : szívesen, szívesen!
Ez aztán jó szomszéd, áldja meg az Isten!

S a jámbor jegyző, már mindezt rendén látja,
De nem így van vele Péter, unokája;
Ki sokat tünődik, de fejébe nem fér :
Mit süt főz nagyapja a vén Kelemennél ?

Kapja magát, egyszer reájok les szépen,
Látja hogy nagyapja van nagy jó kedvében;
S a jóféle másolás felvágván a nyelvét :
Össze-vissza beszél fehéret feketét.

„Szomszéd uram! bárcsak már megköszönhetném
Nagy sok jókaratját! — „ejh! mondja a fösvény
Csekélység, csekélység, édes jó szomszédom!“
„Node, ne féljen, mert nekem is lesz módom...!“

„Lesz ám! — fogá fel a fukar a beszédet,
Mert hisz a jáspis, meg a bányá mit vétett?“
S e szóra megaludt a jó jegyző vére,
Megmeredt, mint a kit a szél fején ére.

„No, ne is tagadja, hiszen mindent tudok!
Hanem hisz én-nálam sírban van a titok.“
De a szegény jegyző nem ejt szót csak bámul,
S borsónyi veríték szakad homlokárul.

Sok simogatásra, sok mézes beszédre,
Nagyokat sohajtva magához tért végre,
,Ejnye ejnye! monda fejét megcsóválva :
De ugyan hogy jutott a titok nyomára?“

Künn a pajkos Péter, belül Kelemen volt :
Ki szájából leste a jegyzőnek a szót;
S ez, jó bor és cselnek csakugyan engedett,
Imígy beszélvén el a titkos esetet.

,Tolcsván, — de szomszéd, az Isten szent nevére
Még egy teremtésnek se szóljon felőle!
,A légynek se szólok, haljak meg ha mondom!“
S a kincssóvár fukar itt a rég várt ponton...

Tolcsván, a Gyapáros szőlőhegy keblében,
Hogy valami rejlik, gyanítottam régen;
Harmincz esztendeje, hogy lesem, kutatom,
Most megadta Isten! örömmel mondhatom.

Szomszéd uram! az a Gyapáros kebele
Drága jáspis-kővel van telisded tele;
Bányát fedeztem fel! — s belőle legottan,
Három szép darabot mutatóul hoztam!

„Hadd lássam! nála van? mutassa csak kérem!”
Édes szomszéd uram! Bécsben van már régen;
Elküldtem, — levelet is írtam melléje,
Felséges asszonyunk, hogy maga szemlélje!

Felséges királyné! írtam a levélben,
Köszörültesse ki ezt a jáspist szépen,
Illeni fog gombnak s jó lesz bizonyára
A királyurfiak magyar dolmányára.

S hogy az apróbbakból készíteni lehet
Sok szép furesaságot, szelenczét s egyebet;
De még szobáit is kipallóztathatja,
Igen alkalmas lesz e végre a nagyja.

Kértem, hogy rendeljen ide bányászokat,
De hogy itt legyenek kevés idő alatt;
Mert öreg vagyok, — s ha meg talállok halni :
Nem tudja a helyet senki megmutatn

A jutalom mellett azt is kikértem még,
Templomot építnünk hogy megengedtéssék;
Szomszéd! lesz pénz elég! de Bandi is legyenek,
Hogy-ha meg nem veszem a tokaji hegyet.

Azt is oda-tettem : hogy két avvagy három
Hét alatt kegyelmes válaszát elvárom.

Azóta Mária Terézia látja :

Ferenczy János a jegyző, hű jobbágya. (* *)

A fukar minden szót elnyelt — s mond ravaszán :
„Bizony nagy szerencse, kedvesszomszéd uram!
Hanem én aggódom mégis kegyelmeden,
Isten látja lelkem, mert igen szeretem!

Rosz világban élünk...! kincsesel bírni nem jó,
Most is itt jár Balta, az a hires rabló;
Látja! háza hitvány, kutyája sincs, pedig
Biz isten pénzeért még meg is ölhetik!

---

*) Történeti adat.

Egyet mondanék én kedves szomszéd uram!
Én, mint egy királyt, ugy eltartom holtiglan,
Tenyereimen hordom, házam legyen háza, —
Ha...várandságát reám átruházza!“

És itt elhallgatott, — azt jól is tette, mert
Az elaludt jegyző egy kukkot sem felelt;
S mert ha nagyapját még tovább is faggatja:
Péter is reá ront, nagy lévén haragja.

„Semmi! gondolá, hisz máskor czéлом érem!“
Míg Péter imígyen dult-fult nagy mérgében:
Csak Balta volnék most! de hiszen így is jó...
Majd rád-riasztok én megverdett vén kopó!

Akkor járt pedig a híres rabló Balta,
A ki csak a gazdag embert fosztogatta;
Sőt sokan azt mondák, hogy azt sem ő teszi. —
— Ember vérének keze sohasem ontotta ki.

Hír volt : hogy nejtől fogták katonának,
Mikor együtt még csak két hétig valának;
Azután elszökött s rabló lett; — kik látták,
Igen szomorúnak mondák az orcáját.

Baltán forgott most a Péter gondolatja :
Hogy képében a vén fukart megriasztja ;
Ugy is lett, — egy este neki öltözködék,
S belép Kelemenhez, ki fenn gunnyazta még.

Jó estét vén nadály! dörgött rá keményen,
Én Balta vagyok...! de most egy szó se legyen!
Máskép a tarkódon huzom ki nyelvedet . . .
— A megrémült fukart leírni nem lehet.

S míg a vént a fiú kedvére kinozta :
Nagyapját a manó az ablakra hozta,
Hogy egy jóéjszakát mondjon szomszédjának..
Benéz : s hajszálai mind az égnek állnak.

De el nem fut, hanem az ajtóra megyen,
S a zárt ráfordítja kétszer nagy hirtelen;
Lármát üt — kiáltoz : gyilkos, rabló, tűz van!
S mindenki talpra áll Vámosujfaluban.

Péter szabadulna, de nem lehet, — s látja :
Hogy még veszedelmet hozhat rá tréfája;
Zaj van, a harangot kívül félre-ütik . . .
Most az ablakon egy ugrással kiszökik.

Utána, utána! kiáltoznak százan,
De közel senki sém mer menni nyomában;
No már benne vagyok! mond Péter, s neki vág
És keresztül-uszsa a Bodrog folyamát.

A pandurok is ott-termettek az alatt,
Biztatva vezetve a vasvillás hadat;
Olaszi és Zsadány, Kis-Patak és Sára
Kirohan a Balta megszorítására.

Jó idő telt bele, míglen a Bodrogon
Átszállott a népség csónakon, hidason;
Péter pedig futott a pataki rétnek,
Félt, de örült is a lármás eseménynek.

Elmondom a tréfát, ha kézbe-akadok!
Ösmernek, tudják hogy haramja nem vagyok...
De még-is, házára törtem, — és Kelemen...
Ejh! derék kifogni ennyi sok emberen!

Bottal üthetitek már mostan a nyomam!
Szólt a lápos réten, s a nádasba suhan;
Jó Péter! ép nyomod leve az áruló,
Hiven megmutatván a csak imént hullt hó.

S zajjal körülveszi a helyet a sereg,
De nincs bátorsága bemenni senkinek;
— Gyujtsuk rá a nádas, no csak rajta, rajta!
Vagy kezünkbe kerül, vagy ott ég meg Balta!

És rögtön lángot vet a nádas tíz helyen,
A jó Péternek ez nem volt eszébe sem;
Megborzadt, — de mindjárt szólt határozottan:
Már most, ha itt veszek sem fogtok ki rajtam!

Mint megannyi fényes lándsáju hadsereg,
A külön gyújtott tűz egymáshoz közeleg,
És a midőn körül ropogva öszveér:
Nappal lesz, és az ég piroslik, mint a vér.

A kollokán száraz rózsája fel-lobban,
Jeges kacsza kereng fenn nagy csapatokban;
A róka hátára eleven pernye hull,
S csattogó fogával vagdal hátra vadul.

A kifoszlott buzgány füstölgve leesik,
Égő nádbokréta száll fel a fellegig;
Szikrázva, feketén hull ismét a hóra,
Mintha csillagmorzsa s borulatrongy volna.

Péter menhely után tekint jó idején,
Magát egy lápkutban nyakig elsülyesztvén;
Le-lebukik gyakran, a tűz nem árt neki,
Csak az átkozott füst szemét ne egye ki.

Emészt a tűz, emészt, a nádas összehúll,
Kigyók pezsdülnek ki meleg zsombékibúl,
S kunkorogva sülnek meg a zsarátnakban....
— Körül, a tűz rozsaszín délibábja van.

Várta ki, s hasztalan várta a nép Baltát,
Leégett a nádas de egy lelket sem lát;
Beszél, okoskodik a nagy számú sereg,
De a lápra menni nincs kedve senkinek.

Annyimár bizonyos, — szóltak — hogy elveszett,
A lápkutba bukott vagy a tűz ölte meg.
S haza-takarodván, jó Péter is kilép,
Elhagyva czirmosan hideg kútbörtönét.

Hideg is, meleg is meglátszott szegényen,
Hazaverekedett mégis szerencsésen;
Másnap reggel a nép a kutat meglelte,
Megégett szűrt, baltát s kalapot mellette,

Most már bizonyos volt, hogy Balta ott-veszett;
S a hír elterjesztvén ezt a történetet :
Egy hétre, fél falu állítá u g y s é - v e l
Hogy a holt testet is elérte kezével.

Megszűnt a nyomozás, megnyugodt a vidék,
A kiragasztott lap mindütt letépeték,
Melly Baltát leírta s fejére dijt szabott; —
— S csudálatos! megszűnt a rablás is legott.

Az egész esetet Péter csak kaczagja,
De a rablót egyre látja még nagyapja;
És most a kötéstől többé nem idegen,
Máskép sohsem ér czélt a fukar Kelemen.

Meg-van az egyesség. Ferenczy Jánosnak
Estéi, napjai igen vígan folynak;
De bezzeg eladott jószágot és kincset . . . .
Péter máson akart, de magán is csinyt tett

Azonban egyszer csak itt a parancsolat,
Melly Ujhelybe hívja fel jegyző uramat;
Hogy hallja meg ott a magas feleletet :
Melly levelére a megyéhez érkezett.

Bezzeg most sohajtott, most bánta a dolgot,
Vele nagy bujában még a föld is forgott.
S szedi veszi magát a fukar Kelemen :
A jegyző képében Ujhelybe felmegyen.

S midőn kérdik : ha a jegyző ő lenne-e?
„Nem én vagyok...vagy én,— habozva felele;
Hanem a mit tart a kegyelmes felelet :
Az utolsó pontig enyém, engem illet!“

„Mind, de mind nekem szól..!“ no jól van, hát hallja:
Oktalan tettét a felsőség roszalja,
S im megdorgáltatik érte nyilvánosan,
Jelentse a megyén, ha illyes dolga van!

De hitvány kavicscsal a királyi felség
Szine előtt többé ne ügyetlenkedjék!
Ezuttal a levél is mondott eleget....
S most Isten hírével innét haza mehet!

A vén fukar csakhogy sóbálványnya nem lett,
Félig eszméletlen hagyá el a termet;
Aztán megátkozta magát, születését,
S Vámosujfalvának vén bolond jegyzőjét.

Hát otthon? ott volt még a furesa jelenet,
A jó szomszédok közt levél és kincs felett!
Nyögött, futt a fukar féltébolyodottan :
„Jaj jaj... mennyi drága jó bort megittattam!“

„Éhnye! éhnye! s fejét csóválta a jegyző,
Pedig milyen szép volt a három darab kő!
Már hiába! mert a Gyapáros kebele
Drága jáspis-kővel van telisded tele!“

Egyszer Debreczenben vásár alkalmával,
Borozgatott Péter néhányad magával;
S elbeszélte, mint járt a Balta képében....
— Egy idegen ember ült az asztalvégen.

Később haza-érvén : imé az udvaron,
Egy szekér kunsági tisztabúza vagyon;
A ki hozta, Péter kezét jól megrázva
Eltűnt, — és a dolgot meg sem magyarázta.

A JÓS FESTŐ.

Esztergomban, Vitéz János körül
Pártoskodó nagyok csoportja gyül,
Mátyás király ellen fuván követ ;
Hogy megfoszszak trónjától, ha lehet.

Zugván mint egy fészek mérges darázs,
Éjfélkor szünt meg a tanácskozás;
S Vitéz az érsek, késő hajnalig
Sötét gondok miatt nem alhatik.

Elszenderülvén : homlokát hideg
S álmát elűző kéz érinti meg.
Felneéz : s fejénél, némán mereven,
Sötét palástban áll egy idegen.

Megborzad a pap és nem tudja mért?
,Ki vagy s mit kívánsz?' elfogulva kérd;
,„Festő...munkát!“ — amaz mond szárazan,
S Vitéz csodásan felizgatva van.

,Jól van! ferd e terem falára itt,
E nemzet eddig élt királyait;
Szent-Istvánt, Pétert, éltők rendiben, —
Hogy Mátyás álljon a végső helyen!‘

Rövid nap múlva a nagy munka kész,
És a műkincsen elbámul Vitéz . . . .
A festő megy és mond : „Isten veled!
Jól megtekintsd a végső képeket!“

Titkos tanács volt újra éjszaka,
Ébren már csak az érsek van maga :
Kezében lámpa . . . és Mátyás király
Képénél, szótlantul sokáig áll....

,Hah! te hiúzarcz! mondd meg csak nekem :
Meddig leszesz még e végső helyen ?
S ki jó utánad...?’ s most megborzada :
Mátyás után még négy kép áll vala.

Az elsőn látszott egy halvány király,
A ki székében mélyen szundikál;
A másikon emésztő tűz lobog,
Hamvokba dőlve falvak városok.

Utána, az ország-czimer fölött
Két meztelen férfiü küszködött;
A legutolsón, a szent korona
Sötét fátyollal fedve gyászola.

(A jóslat betölt : Ulászló aludt;
Török s kereszthad szült tüzet hamut.
Lőn két király s a hon kifosztatott;
A félhold végre hosszú gyászt hozott.)

Vitéz sejté : mi a kép jóslata?
De az intés lelkére nem hata;
Királya ellen tovább is töre,
Mig Visegrád lőn gyászos börtöne.

PALI TÖRTENETE.

Kasza Gergely komám s régi ösmerősöm,
A téli estéket gyakran nála töltöm;
Egész helyes ember, jól áll gazdasága,
De minden öröme van csak a fiába.

No de nem is csuda, hogy azt úgy szereti,
Mivelhogy se kisebb se nagyobb nincs neki;
Aztán a fiu jó, pedig a gyereke
A ki rossz is kedves, hát még a jó hogy ne!

A belőlfütőnél, ha jól ég a tűzünk,
Este annyi mindent összebeszélgetünk;
S a mint összébb-összébb esik a zsarátnak,
Lassudik a beszéd, — s többen szundikálnak:

Tréfára fordítom akkor a beszédet,
S ha egy kaczaj esik, az álom elszéled;
Többek közt azt mondom minap a legénynek:
Légy katona, öcsém! ha már bevennének!

S míg az anyjok nagyot szörnyüködik rajta :
Mért ne ugy-e fiam? felel rá az apja;
Nemtennél talán ugy, mint hajdan Csik Pali....
—Hogy volt az? nem tudná kelmed elmondani?

Hogyne tudnám! hát hogy bejött a franczia,
— Régen volt pedig már ez a história. —
Katonának irták a fiatalságot,
Palit is, ki épen huszadikba hágott.

Majd kétségbe esett a Pál öcsém anyja,
Fel s alá futkosott erősen jajgatva;
Aztán a fiúval hogy mit, mit nem csinált?
De az is kegyetlen megvetette magát.

De még az apjoknak se tetszett a dolog,
Semmit se szólt, hanem mindig gondolkodott;
Elment ide oda, templomba s gyűlésre,
Minden szót meghallott, megfontolt elméje.

„Már anyjok sohse ríj! szólott végre fennen,
Ha már annyiba tölt a fiu hadd menjen!
Kinéztem minden sort, s bölcsen általlátom,
Hogy segíteni kell a hazán s királyon.

Köz a baj, a teher mindenre egyenlő,
A mikor bántanak álljunk fel egyenlőn!
Lánczhordtát! ugy rontsd a fiu kedvét asszony!
Magam is beállok még, ha megharagszom!

„Jaj dehogy eresztem! — az anyja kiálta —
Inkább két háromszáz forintunk megbánja!“
,Asszony! most azt mondom, hogy fogd be a szádat!
Menjen ha baj van, s ha rá-jött a szolgálat!

Egy szó sem volt többé. De ha az asszonyról
Azt hiszed, megnyugszika mikor már nem szól:
Oh akkor hibázol rettenetes-képen . . . .
Pali anyjának is más járt az eszében.

A fiú eltűnik a háztól hirtelen,
Fütől fától kérdik : nem látta senki sem!
Apja boszankodik; anyja sír-rí, búsúl,
De titkon tyukot süt s vajjas pogácsát gyúr.

Pali megfogadván édes anyja szavát,
Az erdőnek vette szépségesen magát;
Ott kullog, ott bujkál — s háttal megy utána
Mindennap a sült tyuk, a kalács, pogácsa.

Palinak az erdön igen hosszú a nap,
Nagyot nagyot alszik, meg fel s alá ballag;
Unalom az élte, pedig csak ötödik
Napja mulott még el, hogy ott börtöngdik.

Egyszer hogy ledőlött egy tölgyfa tövében,
Sokáig mélásván a kékelő égen :
Egy furcsa jelenet ötlött a szemébe,
S Pali azt sokáig mozdulatlan nézte.

Hangyazsombék állt a fatövén, — s iránta
Két araszzsal feljebb egy lyuk volt a fába;
Lenn, apró fekete hangyasereg lakott,
A lyukban is, csakhogy veresek és nagyok.

Egy kabóczalábat hoztak a feketék,
Százan is megfogták, úgy vonczolták elébb;
Egyszer csak leszalad sok veres a fáról,
S elveszi a prédát a gyengébb hangyáktól.

S alig hogy bevitték fent a faodúba,
Husz vagy harmincz-annyin visszajöttek újra;
És megtámadván a fekete hangyákat :
A zombéknál szörnyü veszekedés támadt.

Bele csimbajkodott mérgesen egymásba,
Csikart a lábával, harapott a szája;
Néhol pedig tíz is egy csomóba ragadt,
Shömpölygött fel alá, mint egy kis gombolyag.

Ha a feketét a veres megkaphatta :
Vékony derekában kétfelé harapta,
S a fekete, ha már nincsen is hátulja,
Fejét a veresnek oldalába furja.

Van nagy zavar. Egyik birkozik, a másik
Futva viszi féltett kis fehér tojásit;
A győzelem ide meg amoda hajlik; —
— Csakhogy a lárma s a jajgatás nem hallik.

Nézi Pali, nézi . . . a nagyobb erőnek
Enged a fekete, a veresek győznek;
Nézi Pali, nézi . . . egyszer csak felpattan :
Terínggettét! hát már mind megölni hagyjam?

Ezzel a kezébe kap egy kórószárat,
S a földhöz nyomkodván véle a hangyákat,
Ugyancsak öldösi, de a vereseket . . . .
El-elmondogatván : nesze, nesze neked!

Ezeket mivelvén : már régen megette
Állt egy öreg ember, de észre nem vette;
Erdő-kerülő volt vagy ollyas valami . . . .
S ekkép szólítá meg : mit csinálsz te Pali?

Pali hátra-nézett s elszégyelte magát,
S az öreg folytatá : Fiam Pali no látd!
Minek öldösöd te itten a hangyákat?
Hát nincs ellensége elég a hazádnak?

Látod a példából : a hangya csak hangya,
Mégis a tanyáját egy könnyen nem hagyja!
Ott döglik meg inkább, pedig neki semmi
Más zombékot turni, ujjabb tanyát lelni.

Fiam! tudd meg : neked nincs több egy hazádnál,
Ezen tul mindenütt koldus gyanánt járnál!
Hazafi, polgár vagy, s mint ilyennek szégyen:
Fegyvert nem ragadni, hazád szent ügyében!

Hazáért, királyért sok ezren felálltak,
Hogy az ellenségnek vethessenek gátat;
Fel hát édes fiam! fogj kezedbe kardot!
Ha a kis hangyánál magad feljebb tartod!

Az öreg folytatná tovább a beszédet,
A mellyből Pál öcsém már eleget értett;
Hanem már a fiú tul-jár ungon-berken,
Ugyan fogott-e a szép szó rajta vagy sem?

Pálékhoz az öreg később befordúla,
Nem látta a fiút, kérdést tett hát rúla;
S elmondák: hogy biz az se kérdett se hallott,
Csak felszedte magát s katonának állott.

AMNON ÉS TÁMÁR.

Dávid király, bölcs fejdelem
Uralkodék Izráelen;
Az Ur sok jóval látta őt,
Nemzetsége, — mint az olajfa
Melly Juda halmán nagyra nőtt : —
Sok messzenyúló ágat hajta.
Absólón s Amnon a fiak közt,
Végül Támár hugok vagyon;
Sáron rozsája, gyöngyvirága!
Ékes, szeplőtlen hajadon.

Amnon, nem olly jó mint a milly derék,
Jámbor erkölccsel nem dicsekheték;
Iszákos volt, — s a bújja gerjelem :
Éltén sok férges gyümölcsöt terem.

Védő angyal áll a munkás megett,
Elúz sok vétket sok kísértetet;
De ha a vérhez, mellyet hizlala
A heverésnek átkos pamlaga,
— Mellyen ezer kísértő gondolat,
Megannyi álnok ördög látogat, —
Ha a vérhez még lángja ér a bornak :
Indúlatid kárhozatba sodornak !
Szeplőtlen szűz, és az ő huga Támár,
És Amnon a szép leányzó után jár.

Támár pedig szól, a ki már van
A csábításnak hálójában :
,Irtózik lelkem e gonosztól . . . .
Ne kényszeríts, hogy ezt miveljem!
Oh Amnon, meg ne ronts! tudod jól :
Nem így történik Izráelben !‘

És Amnon mégis vissza nem lép,
Előtte mindig, mindig e kép!
Éjjel viraszt, eped napestig,
Hogy belé szinte megbetegszik . . .
S midőn háló és annyi csel
Czéljához nem vivé közel :

Erőszakhoz nyul a rosz bátya . . .
S ékes Támár meg van gyalázva!

De bánat s méltó büntetés
Jár a galádságnak nyomán;
Bor s szenvedélynek mámoren
Elpárologván szaporán,
A mi Amnon lelkében támad :
Gyötrő undor és önutálat.
S Támárt is jobban meggyűlölte :
Mint kíváná annak előtte.
,Oh ne vess el, ha meggyaláztál!
Mond búsan a letört virágszál;
S ő, ellökvén, „menj el!“ mondá neki,
S szolgálival az utra vetteti.

Visel vala
Szép tarka szoknyát Támár,
Minőben csak
Fejdelmi származás jár;
S szép köntösét meghasogatván :
Fejére sirva hint hamut;
Lelkében fel van háborodva . . .
S Absólonhoz panaszra fut;

Ki hallja, s szól hozzá ekképen :
— Ne bánkódjál! légy csendességben!

S Amnon ellen a boszú érik
Absólón lelkében két évig;
Felmegyén akkor Baal-Hasorba
Hol nyíratá ő juhait;
És ott nagy vendégséget rendel,
Testvéreit meghívja renddel, —
— És Amnon is jelen van itt.

Midőn pedig már vigadnának,
Absólón monda a szolgálknak :
Vigyázzatok, legyetek készen!
A mint Amnon jó kedvet vészen:
Verjétek, öljétek meg őt,
Hadd igya meg vérét a föld!
Ne féljétek, legyetek bátrak!
— S a szolgálak gondolkodva állnak . . .

A bortól immár ittas Amnon,
Kiált és tántorogva megy;
S a szolgálak közül monda egy :
Ideje most hogy ő meghaljon!

Jertek, ne féljünk! legyünk bátrak!

— S a többiek habozva állnak.

A szolga mond ismét : mit késtek ?

Nem látjátok-e hogy ő részeg!?

Bátran! kiált fel a lopó, ha lát :

Ittas ör kezén pinczét, kamarát;

Bátran! mond a rossz nyelv, mit úgyse véd:

Vegyük el a részeg becsületét!

Bátran! lepjük meg, szól a nyavalya,

A dobzódó úgy-is keres maga!

Bátran! sug a bűn, ez most szót fogad,

Vezessük hol van inség, kárhozat!

Ne féljetez hát véle szembeszállni,

Azért hogy ő palástban jár s királyfi;

A józan szolga több a részeg úrnál . . . !

— Haljon meg ő a kit Absólon útál!

S úgy lőn. Elfolyt a bújja Amnon vére,

Absólon elfutott Gessur földére;

Nagy a királynak busúlása, gyásza . . .

Amnon megölve, Támár meggyalázva!

Nagy messze földön fut a harmadik . . .

Amnon példáján intés adatik :
Nyomja szívébe mind ki hallja!
Egyik bűn a másiknak anyja;
A vétek kárhozatba von, —
Éljetek tisztán, józanon!

A FEKETE EMBER.

Gyül Szent-Miklós alá nagyszámu népsereg;
De miféle had ez, magasságos egek!
Fele félmeztelen, asszony, vén, sánta, vak
Zajong idébb odább mint tó hátán a hab.

Nem kell nekik fegyver! és bár hová tekints:
Nincs puska, kard, de még egy jó ütőfa sincs;
Pedig e csudahad a törökre készül . . . .
No hisz lesz vérontás! s valljon mellyik részről?

Török szomszédjával, Miksa király alatt
A jó Magyarország nem egyszer megakadt:
Megmondhatná Gyula, Tokaj s Kassa tája :
A gyászos időkben mi mennyit ki-állá!

És minő különös a sorsnak szeszélye!
Ne hidd : hogy egyféle csapással beérje;
Ha egyebet nem tesz, elküld egy bolondot,
Hogy az ott is rontson, hol még más nem rontott!

Egy ember áll elő, kit miért miért nem?
Fekete embernek hínak a vidékben;
Ez ámit, kuruzsol, bőjtöl, szenteskedik,
S a falukon ki s be ezren kíséretik.

„Én vagyok az Isten földi prófétája!
— Kiált, és rá a nép szemét száját tátja, —
Az égből jöttem le hét szemű bárányon,
S csak hét esztendeig járok e világon!

El ne vegyétek a kenyeret balkézből!
Jégeső támad a keddi nevetésből;
Ki csillagot lát meg déltájban az égen :
Nem sokára meghal, de a mennybe mégyen!

Nem messze van immár az ítélet napja,
Isten a nagy könyvet csak végig forgatja;
De hogyha kiírtjuk e rut pogány népet :
A világ még ezer esztendőt elérhet.

Nem kell fegyver! az a sátán keze műve,
Csak azt kell mondani : ki rút! ki rút! s tüle
A török előlünk a tengerbe szalad,
S bele ful egy lábíg, — de ölni nem szabad!

S e kába beszédnek ezeren hívének,
Mivelhogy különös módja van a népnek :
A mit kardja nem fog, azt nádszállal vágja,
Hol erő nem segít, babonától várja.

És a léleknek is sajátos láza van,
Melly néha népeket száll meg hatalmasan;
Mi csuda hát, hogy a könnyen-hívő csapat,
Szentírásnak tartá ez örült szavakat.

Szent-Miklós alá most olly czéllal jövének,
Gyermekek, asszonyok, sánták, vakok, vének :
Hogy hátráltassák a tengerbe kergetett
Törökök által a végső ítéletet.

A sors is kedvezett még a babonának :
Mert a mint jövének törököket láttak;
Ki rút! ki rút! s azok egy erdőcske szélén
Másfelé iramtak, — utjok arra lévén.

És a vakhit már most kétszerte nagyobb lón,
S meglátván a török sereget a mezőn :
Fel az eszeveszett tömeg! s nyakra főre
Rohant büszavával bizonyos vesztére.

Ki rút! ki rút! bögtek torkuk szakadtában,
De az első perczben földre hulltak százan;
S még jobban...! valami szörnyü volt e népen,
Kék ajkuk tajtékszott a vakhit dühében.

S a tömeg nagy része elveszett gonoszul.
Vezérok valahogy mégis megszabadult,
S eszére tért talán? oh nem, újra kezdte!
És lón Debreczennél ismét ujabb veszte.

De itt a felbőszült nép ítélő széke :
A fekete embert halálra ítélte,
Mint hazug prófétát, mint álnok hitetöt, —
Hanem ő mosolygva állt a vérpad előtt.

„Az égből jöttem én hét szemű bárányon,
S már csak három évig leszek a világon;
Hétszer szárad az meg, ki hozzám nyul egyszer . . .
Bolondok, hisz engem nem fog semmi fegyver!”

Bátran és készséggel lépett a vérpadra,
A bakót csapásra mosolygva nógatta:
„No csak vágj! no csak sujts..! emeld, emeld.. emeld!
S jövő pillanatban feje földön hevert. —

Ekkép a halálban végre kigyógyúla,
Igy van feljegyezve krónikákban rúla;
Őt Karácsondinak, hadjáratát pedig
A fekete ember hadának nevezik.

SZUHAY MÁTYÁS.

,Beh szomorú idő fordult a magyarra!
Egyik fél erre huz, a másik meg arra;
Nem érti meg egymást, nem érti meg sehogy;
S a huzalkodásban erejéből kifogy!

Törökkel, tatárral eleget küzködtünk;
De ha egyetértés lakozott közöttünk :
Csak megvultunk lassan; most egy idő óta,
A csókának szemét vájja ki a csóka!

Teremtő szent atyám, fordítsd dolgunk jóra!
Ne hadd, hogy eljőjön a siralmas óra :
Midőn a vérrel nyert magyar szabadságnak,
Idegen kapával, mélységes sírt ásnak!

Szuhay Mátyás volt, vén lován, a tarkán,
Ki így fohászkodott, Tarczal felé tartván;
Mellette még három szótlán ifju haladt,
Csürökig dagasztván lovaik a sarat.

Kurucz volt Szuhay, nyakas, mérges magyar:
Nála a szív bátor, s vasgyuró volt a kar;
Szabadságot morgott álmában is szája,
A kurucz-világban aligha volt párja.

Száz kapás szőlőt birt a tarzali hegyen,
Hol a gohér, formint és muskatal terem;
S a szőlő lábánál kilencz águ pincze,
A mellyet jó borral töltött tele Vincze.

Oda törekedett jó Szuhay épen,
Hogy szívének meggyült keserűségében:
Iván a magyarnak hosszú életére,
Magát kidanólná, kisírná kedvére!

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
Az öreg s társai szóttalan ballagtak;
Egy szép barna ifju volt szomorú kivált,
De Szuhay Mátyás hangosan rákiált:

,Ne busúlj szerelmes jó öcsém, Rékay!
A köszörű, — meglásd — mindazt jóra viszi;
Sokszor hallottam, hogy nagy baj a szerelem,
Én ugyan — Istennek hála, — nem ösmerem!

Hallom : szép lány, jó lány V a s B e n e d e k lánya,
S nem akarja néked adni a vén kánya;
Azt mondja : k u r u c z n a k nem adja gyermekét,
Ördög szánkázza meg a rossz labancz lelkét!

„Nem kell nekem apja tölt verme, gulyája,
— Mond Rékay — csak kell szívem szép Annája!
Szombaton estére ott termek Kardszagon,
S szépen vagy erővel, de a lányt elhozom!”

,Segítsen az Isten!’ — Szuhay felele,
S a kis számu csapat elszakadt kétfele;
Mert Rékay, három társától bucsúzva :
Kesely lova fékét az alföldnek húzta.

S így dörmögött Mátyás, tekintvén utána :
,Bárcsak a jó fiú szerencsésen járna !
Sajnálom szivemből, ugy-is atyámfia :
Egy volt a szép-anyánk, Both Kata, Sófia!’

E közben setét lőn, miként az üstfenek,
A lovak csak lábról lábra mehettek;
Sok vesződés után, éhen szomjan végre,
Mátyás éjfél tájban pinczéjéhez ére.

Leszállván lováról, veszi a kulcsokat :
Hanem visszahökken, sokat látott, sokat ..!
Az ajtó betörve és tátva-nyitva van,
S lenn, ugyancsak isznak, lármázva hangosan.

„Maradjatok fenn a lóval!” sugja hátra,
S fokosáért nyulván a nyeregkapába :
Lassan lelopózik a pinczegádoron,
S a dorbézolóknak háta megéson.

Szuhay Mátyásnak felforrott a vére :
Tolvajok ütöttek bora pinczéjére;
Szinte fájt a lelke a drága jó borért,
Melly a pincze földén egész bokáig ért.

Kilencz szép mákvirág! s labanczok ő kemek!
Köztök egy hordón ült maga Vas Benedek;
Ittak, pocsekoltak, mocskolták Szuhayt,
Kíáltván : a kopasz, bárcsak most volna itt!

Ott volt Herkó páter, a balogi barát,
Kedvére forgatván kancsót és csutorát;
Barátság-szerető s csintalan volt, neve
Fél-Magyarországon szóbeszéddé leve.

Ő papolt ott most is : Uraim, szót kérek!
— Halljuk! — Szuhayról egy furcsát beszélek!
Egyszer kibandúkol a hegyre magában,
Midőn a szőlejét kapálnák javában;

Kapja magát, ott egy pipa-dohány végett
Rendre kunyorálja az egész sor népet;
Mebánta mindenik kapásnak dohánya :
De még-sem lett tele nagy bélű pipája.

Kopasz Szuhayról azóta csufolnak :
Nagy pipáju, kevés dohányu magyarnak.
Hé! kevés dohányu, de jó ború medve!
Kihajtom e kancsót az egészségedre . . . !

„Köszönöm, köszönöm!”-mennydörgött Szuhay;
De a kancsót Herkó páter nem itta ki . . . . .
Fehér lett mint a fal, és kijózanodott . . . . .
— Az ördög hordja tán ezt a vén kolopot!?

„Ki labancz! a ki vagy... tövét nem kapáltad!
Hogy a hóhér kösse fel minden fajtádat....!“
Ekkor az abroncsba csiptetett világot
Leüté Szuhay, és közéjük vágott.

De magukhoz tértek azok is csak-hamar,
— Üssed! ne hagyj magad! s van lárma meg zavar,
Mátyás félrevonult, a czimborák pedig
Egymást a setétben ugyan ütlegelik.

Midőn jól meghagyták egymást, ki hogy tudott,
Négykézláb, egyenest a lépcsőn felfutott;
Mátyás boszús vala, de mégis nevetett :
„Nagy-apám se látott ilyen ütközetet!“

S meggyujtván ismét az elaludt világot :
Két társával ő is a kancsóhoz látott;
De ím, egy fennálló hordóban meglátja,
Hogy guggolva lappang Vas Benedek bátya.

Árnyékától soh'sem ijedt meg Benedek,
Most is csal-ból, és nem félsz-ből lippene meg;
Mert a mint mondani szokták közbeszédben :
Az ember apját sem ösméri setétben.

Gondolkodott Mátyás, mit csináljon vele?
Jó lesz felfordítani, fejével lefele!
S-tetejébe ülni . . . de más ész ütötte,
Rókát fogok! monda s szavát így kezdette :

„Hejh barátim! tudok s mondanék valamit...
Imé, nagy peccséttel egy pergamen van itt,
A nagyságos urtól ... —hanem titok legyen! —
Megöllek, ha a szó közülünk kimegyen!

Hejh, ha az a titok, melly irva van benne,
Vas Benedek uram füleibe menne :
Száz tulkot, száz fékes lovat nem sajnálna,
Csakhogy meg ne tudja soha a vén kánya!

E' közben hátát a hordónak vetette,
És ültében Vassal egyre billegtetten;
Ki készül már főbe vágni a kuruczot,
De a titok bántá, s visszakuczorodott.

„Rékay öcsémnek, jártába' költébe'
Egy futó ló tűnik minap a szemébe;
Jobban megszemléli . . . hát a kengyelvason,
Lábbal fennakadva, valami ur vagyon.

Rékaynak se kell több, utána vágat,
— Kesely paripája, gyönyörű egy állat! —
Megkapja a lónak tajtékos zabláját,
De már vérbe' fagyba' leli a gazdáját.

Hogy megmosta szépen, és magához hozta :
Az az ur mindjárt a nevét tudakozta ;
Megmondta az öcsém, azzal odább állott.
Ki volt ez az ember? ha ti azt tudnátok!

Rékay sem tudja! A király testvére!
S illy határozat van a megmentőjére :
Mihelyt feleséget vesz, bár óvá lépzen,
Azonkívül kilencz falut kap egészen.

Tudjátok, a fiu Vas Annát szereti,
De kezét, nem nyujtja míg én élek, neki!
Most is Kardszagra ment, de utoljára mén,
Mert ő kegyelmét majd megházásítom én!

Igy végezvén Mátyás ravaszul szavait :
Belsőbb pinczeágba szólítá társait ;
Vas uram pediglen, bár füstbe ment terve :
Kibutt, elillantott örömmel eltelve.

Mátyás, kijöven két kaczagó társával :
Az üres fennállót elrugta lábával;
S gunyosan kiáltott : „Megállj Vas Benedek!
A bor árát igen drágán megfizeted!”

Mig Tarczalon ezek estek a mult éjen :
Rékay Kardszagnak nagy sietve mégyen ;
Hogy a holott vagyon Benedek lakása :
Szeretett Annáját minél elébb lássa!

Volt Benedek urnak gulyája, ménese,
Szénával buzával tanya és csür tele;
Nem volt gazdagságban párja a Kunságon,
Lányának szépségben e széles világon.

Kardszag városában, — szombat-est volt épen, —
Már a kilenczet is elverte egy-végben ;
Anna leányasszony, meg az öreg Kata,
Titkos beszéd közt a padkán fosztogata.

— Lelkemadta Annám! csak ne kéteskedjék,
Hosszu az éjszaka, százszor eljöhet még! —
„Hejh Kata, de mikor a szívem úgy várja :
Mint az ágon ülő gerliczét a párja!“

„Galambom édesem! nem hiába vártál!“
S belépett Rékay, az Anna szavánál;
A ki sikoltással esett a nyakába,
S csókos ajka tapadt annak ajakába.

„Eljöttem szép Annám! áll-e ígéreted :
Hogy híved e földön mindenhá követed?
Hogy az Isten előtt letett esküvéssel,
A papnak áldása egyesít ez éjjel?“

„Hittel tied leszek még ma, légy nyugodtan!
Csak azt ne kívánd, hogy atyámat elhagyjam;
Nem! én visszatérek ... hogy azt megbeszéljem :
— Ha mindjárt megöl is — hogy te vagy a férjem!“

Alig töltének még néhány pillanatot :
Sugja Kata : hogy a kocsis már befogott ;
Nincs itthon a nagy ur, s az ifjak szabadon
Röpülnek tova az abrakos lovakon.

Karimás kalapját a szemére vágván :
Némán hajt a kocsis a síkföld határán;
Anna, hiven simul Imre kebelére . . . .
S éjfél tájban a két boldog célhoz ére.

Kegyes öreg papnál szállt meg a mátkapár,
S az, egyesíteni szívből akarta bár :
De ellenállottak némelly akadályok . . . .
A kocsis egyszerre ajtót nyitá rájuk!

S midőn leemelte karimás kalapját :
A leány rémülten ösmeré meg apját . . .
Csaknem kővé váltak ifjaink az alatt . . .
De az öreg ejte illetén szavakat :

„„Tisztelendő uram! Vas Benedek nevem,
Ez ifju mátkája szeretett gyermekem;
Legfőbb kívánsága atyai szívemnek :
Hogyszent eskü által most egygyélégyenek!““

Ugy tetszett a párnak, hogy ez mind csak álom...
S milly boldogok voltak a szép valóságon!
Hogy fogjanak kezét . . . apjuk rájuk pillant,
Sők szívből elmondják a szent holtomiglant.

Ölelte, csókolta gyermekit Benedek,
Tétetett azután erős kötést velek,
Hogy kit váratlan ér közülök szerencse :
Párjával közös lesz rangja, neve, kincse.

„Kedves Annám, bírom szivedet, kezedet!
Nagyobb szerencsém máre földön nem lehet!“
Szólt Imre. „„,Ki tudja...!““— Vas csak ezt felelé,—
S repült a négy táltos megint Kardszag felé.

Reggel a városon volt Annáról beszéd,
Egyik szóla : megholt! más : elveszté eszét;
Ez monda : elszökött! más : de biz ellopták!
Kutba ugrott . . ! férjhez erőszakkal adták.

De minden embernek elállt szeme szája :
Hogy ráhuzta Kunság legbarnább bandája;
Hogy a fősvény Vasnál tíz ökröt levágtak,
S behullt a feneke, száz hordó- s tonnának.

Hívatalos vala boldog boldogtalan,
Négy nap, négy éjszaka vígadván untalan.
Kalács, bor kifogott cigányon, kolduson,
Még a vándorlót is elfogták az uton.

Piros kun menyecskék, szálas szép kunfiak,
S teljes keblü szűzek tánczban mulattanak;
A kerek mellbimbó vékony patyolatát,
Mint egy fényes tallér, ugy izzasztotta át.

Herkó páter is a vendégek közt vala,
Az éltesebbekkel beszélt, borozgata.
Szóval, olyan lakzit csapott Vas Benedek :
A mellyhez hasonlót nem lát minden gyerek.

Mig Kardszagon állott a nagy lakodalom :
Kurucz Szuhay az almásszürke lovon,
Vas uram tanyáján termett hamarsággal,
—Utána száz meg százszegény üres zsákkal,—

S szólott : ,Atyafiak! tudom hallottátok :
Hogy Benedek uram ma nyert báróságot,
Rám bizta, hogy e nap emlékezetére :
Igazítnálak rá tölt buza-vermére.

És ő kegyelmének ez a jó'karatja :
Vigyen, ki mennyit bir, egy pénz nélkül adja;
Köszönetfejében csupán csak azt kéri :
Egy-egy üres zsákot vigyetek majd néki!

Még csak egy lélek sem volt józan a tanyán,
S a kapzsi szegénység rakodott szaporán;
S elhatolt görnyedve, — majd a földre húzta
Némellyik orrát a nehéz tiszta búza.

Mátyás uram pedig felkapván lovára :
Fenyegette nyujtá izmos öklét hátra;
,Hahaha! bor, buza magától nem terem,
Az üres hordóért, nesze üres verem!

Megvolt a nagy lakzi, de buzája miatt
Majd megütötte a guta Vas uramat;
Hát még midőn a nép szállongott a zsákkal :
Tölte minden perczet méreg- s bosszusággal.

Mult az idő, s élt az uj pár nagy boldogan,
Mig a báróságot várta Vas nyugtalan;
Néha ki-kifakadt, de mult bosszúsága :
Rángatván nagy bajszát fürge unokája.

Vas a Hortobágyon jó idő multával,
Összeakad egyszer Szuhay Mátyással;
,No hát labancz uram! emez rákiáltott —
Mikor isszuk már be az uj báróságot?'

Elbámult Benedek, s fülig veresedett . . .
,,,Tatár lapítsa meg a kurucz fejedet!""
S fél bosszú- fél kedvvel szólott, hogy haza-ért:
,,,Kis Benczét nem adnám ezer báróságért!""

A FUTÓ CSILLAGRÓL.

Budának tornyán félhold villogott;
Török had ült a bus magyar nyakán,
Saját hónapban ki zsellér leve.
Mégvénült, kihalt az uj nemzedék,
És a szabadságot nem ösmeré.
Siralmas évek! bús emlékezet!

Kuján pasa, ifjú tüzes török,
— Ki Borsodnak várában ült, lakott, —
Ékes magyar hölgyet rabolt el,
Kéért hű mátká szíve vérezett, —
S kinozta nem kellő szerelmivel.
Sirt a leányka, törte kis kezét,
Álmatlan tölte éjet és napot,
S szabadságért esengett szüntelen;
Kuján pedig szerelmet várt s remélt.

Most lány esengés holdsugáriban,
Majd kényszerítés vad dörgésiben
Akart a lányka szívegére jutni . . . .
De ő erős és hűséges maradt.

Szép foglyával Kuján, a várfokon
Ült egykor, elmerengve szótlánul
A nyájas estve csendes bájiban.
Kelet felől halványan kelt a hold,
És ellágyúlva szólott a török :
„Szeress leányka, szeress engemet!
Én hű leszek hozzád halálomig,
Mint életemhez csillaga!
Nézd, nézd leányka! ott . . . kelet felől
Tündöklük az fényes sugárban . . .
Ösmerd meg abban éltem csillagát,
A melly felettem örködik, vezérl,
És napkeletről e honig hozott.
Szeretni foglak, míg el nem fut az,
S halálom nem jöend futásiban!“

Sohajtott, — és az égre fölveté
Könyüs szemét az ékes rableány,
És szíve kedvesére gondola :
Szeretlek . . . meghalok . . . de hű leszek!

S mellyet magáénak vallott Kuján,
Im elfutott a csillag hirtelen,
S utána perczig halvány út maradt . . . .
A lányka látta, és megrezzene.

S im a töröknek ajka, halk nyögésben
Mondá utószor a leány nevét :
Szívét nyilvessző járta át,
— A melly belé véletlenül suhant, —
És szivéből piros vér ömle szét.
A csillag elfutott . . . . Kuján kimult . . . .

A szűz ijedve hagyta el helyét.
S im a bástyán, halvány de szép alak
Hatott fel . . . . a leány karjába hullt . . . .
És összeforrott két égő ajak.

Az égen járó csillagok között,
Minden halandónak van egy;
És a midőn csillagfutást látsz,
Tudd, egy halandó élte lobban el.

A MISKOLCZI BIRÓ.

Ki vagyon már téve
Miskolcz városába',
Szép ifú asszony
A siralom-házba.
Az egész életre
Nincs csak három napja,
Fejét holnapután
A pallos lecsapja.

Mit cselekvék, mit nem?
De nagy volt a vétke ;
Fejére a törvény
Halált mondott érte.
Bámulók tolongnak
Ajtaján napestig :
S elítélt rabasszonyt
Jól vagy roszúl festik.

De egy ifju férfi
Tart oda legjobban,
Ki a mikor nézi :
Arcza lánggra lobban;
Szerető vagy testvér
Ki olly nagyon szánja?
Ez ifju ember, a
Város főbirája.

Míg ezek így mennek :
Elmúlik a két nap;
Csak egy éjszakád van
Szerencsétlen szép rab!
Hosszú is, rövid is, —
Hosszú gyötrelmével!
De rövid, mivelhogy
Az utolsó éjjel.

Egyet üt. Reggelig
Nem sok van már hátra ;
Kivel imádkozva
Készül a halálra :
Nincsen a fogolynál
Csak a lelkipásztor . . .
Az is megy, — s ha eljön :
Utószor jön másszor.

Lehajtja bus fejét,
Majd a mécsbe bámul;
Lágy selyem-hajának
Dusgazdag kontyárul
Fekete fátyol csügg,
Önmagának gyász a . . .
Holnap mosódik le
Piros vérben ázva.

Nem pihent már régen, —
S erőt vészen rajta
Elkinzott test, lélek
Hosszú fáradalma;
Míg az örök csendben
Állnak a tornáczon :
Ledül és elnyomja
Zavaros mély álom.

Most valaki nyit be
A siralom-házba;
— Keresztül-vetődik
Előtte két dárda;
De a mint az örök
Az arcát meglátják :
A főbíró elől
Elveszik a dárdát. —

Az ifju a foglyot
Merőn, némán nézte;
Lehajolt kebléhez . . .
S az nem vette észre.
És csókolva ajkát
Sokáig egyvégben :
Édes álmat érzett
Félalva, félébren . . .

De hogy felserkent, s a
Mámorból kitisztult :
Kebléről borzadva
Ellöké az ifjút ;
Ki az? szólt remegve
Ki idejő orú? !
S halál leányának
Szerelmére szorúl?!

Azután megállott
Merőn mint a márvány;
Révedező lelke
Az eseten járván;
Szemében még a kék
Gyorsan hűlő lángja . . .
Mig szivét a halál
Zord fagya elállja.

S szólt : ki vissza-rántál
E bűnös világhoz :
Szerencsétlen ifjú!
Öntetted elátkoz . . .
Bennem a halállal
Ültél ma nász-éjet . .
A fagyos menyasszony
Még ma eljön érted!

Míg beszél a rabnő
Reszketeg jós ajkkal :
Elrohan a bíró . . .
Meghasadt a hajnal!
S mi nagy titkon történt
A siralmas lakban :
Örök által reggel
Véletlen kipattan.

Elfut a tett híre,
S a népség fellázad :
Halálát kívánja
Város birájának!
A fagyos menyasszony
Hamar eljött érte :
Rabasszony vérével
Összefolyt a vére.

ARSZLÁN PASA.

Nógrádban állt Busa vára;
Csak egy torony a számára,
S két hétnek már egy nap hijja :
Hogy a török folyvást vijja.

A törökség feje Arszlán,
Nagy vitéz a zultán harcán,
Hol mint a szél előlnyargal . . .
— Ékeskedik két lófarkkal.

Nyolczvan ember van a várban,
Visszaadván jó busásan,
A mit üt az ellen rajtok, —
— Nagy András a várparancsnok.

„Rajta török! víjad, víjad . . .
Ide lőjön golyód, ijad!
Hatszáz karvaly s egy kis fészek . . .
Hadd lássuk hogy mennyit értek!?”

S felel Arszlán, a mint támad :
„Magyar, fel ne add a várat!
Mérközzünk meg a mint mondog,
Szeretem az ilyen dolgot!”

Foly az ostrom éjjel, nappal . . .
— Repedezik, bomlik a fal! —
Végre megszűn' — minek is már,
Kőhalommá omlott a vár.

Nagy András a török foglya,
Készült Arszlán, hogy elfogja!
A nyolezvanból vannak hárman, —
Fogoly vezér így szól bátran :

„Meddig védtük e rosz várat,
Mint hulltunk el, mind jól láttad!
Nosza török! a sor rajtunk . . .
Kín- s halállal fogj ki rajtunk!”

„Szakálamra! — nyugton szól az, —
Nem cselekszem a mit szólasz!
Győzedelmet vettem harcban,
S te harc nélkül vennél rajtam!?”

Nincs örömem a gyávákban :
Kiket földre gázol lábam!
Kedvem telik jó vitézben :
Menjetekek el békességben!“

HUSZÁR KALAND.

Szép Erdélyországban . . . ah mi busító van,
Mi szivetszaggató fájdalom e szóban!
Magyar hazánk bájos Tündér Honája!
Gyászos fekete lett arany fürtid szála.

Zugó szél képében, ha felkerekedik :
Elmegyen bánatunk magasló bérceedig ;
S magas bérceiden nyögve törik széllyel :
Jó éjszakát magyar, jó éjszakát székely!

Szép Erdélyországban gyászos idők járnak,
Piros vér harmatja a fűnek virágnak ;
Kik ezelőtt békés szomszédságban éltek :
Egymást tűzzel vassal pusztítják a népek.

Inség, könnyhullatás a belhad gyümölcse,
Nincs a ki napjait szorongva ne töltse ;
Csak a ki a csaták kétes utát járja :
A katonának van néha jó órája.

Egy oláh falunak három huszár vágat,
Mind a három toroka kegyetlen kiszáradt ;
S imígy gondolkodnak : a lovat valami
Pinczegátor előtt meg kén akasztani!

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
Hogy vitézeink a faluba toppannak ;
Gyanakszik, fél a nép s bámul a jötteken,
S nyelvöket sem érti, az a veszedelem!

A bíró sejté egy kicsinyt a magyar szót,
A szóló oldalán kiváltkép ha kard volt;
S a mi huszáraink érthetőn beszélnek :
Abrakot a lónak, bort az emberének !

A bíró hajlongott, tipegett nagy lomhán,
Egy két nyakatekert magyar szót morogván,
Fejével kezével, intett mutogatott :
Hogy menjenek hozzá, minden készen van ott.

És házánál talpra állott minden lélek,
Mivel a huszártól rettentően féltek;
A fáradt lovaknak volt abrak meg széna,
Csüriig állott benne a Szellő, a Héja.

De még odabent volt ám egyszer a nagyja,
Vendégit a bíró szívesen fogadja!
És eléjük annyi bort, pecsenyét raknak :
Hogy elég lett volna fél huszár-századnak.

Tetszik a mulatság, — a kancsó fogy, telik...
De a jó bornál is jobban tetszik nekik
A bíró szép lánya, — piros az orcájája,
S két szeme a szikrát, mint a tűzkő hányja.

Áldom az istened, édes gyöngyvirágom!
Hol termettél ezen a görbe országon?
Jer velünk! — elélünk együtt olyan szépen:
Hogy az angyalok is kaczagják az égben!

A lány hallgatta, bár nem érté a nyelvet,
De a szív jó tolmács, az mindent megfejtett,
Elpirult egy kicsit, — s piros szélű szája
Egyet mosolyodott a három huszárra.

A szép nyalka fiúk neki is tetszének . . . .
Istenem, beh mások az oláh legények!
Lomposok, czammogók, mint egyöreg medve,—
E meg mintha mindjárt szárnyra kerekedne ...!

A leánynak mégis nem tetszett egy dolog:
Hogy zsugori apja most úgy sűrög forog;
Hogy olly pocséklást tesz zab, széna és borral,—
S gondolkodott: valljon magában mit forral?

Elég az hozzá, hogy nyomára jött szépen:
Mikép álompor van az apja kezében;
Azt is tudta már most miért küldték neki ....
S kész volt a három szép huszárt megmenteni.

És addig sompolygott, motozott, míg végre
Szitált hamut tett az álompor helyére;
S könnyűlt szívvel nézte: hogy furfangos apja
Vendégit ugyancsak éteti itatja.

A multság közben setét lett egészen,
Csapatja várta a három huszárt régen, —
Mivel úgy volt a szó, hogy ha meg nem térnek:
Bajuk van ... s a többi rontson a helységnek.

Hanem hisz annak sem volna jól a dolga:
Ki a tölt kancsónál illyesre gondolna!
Vitézink mulattak, — s az illyen jó gazdát
A csillagos égnél feljebb magasztalták.

Egyik a csákóját nyomta a fejébe,
Hogy csak-ugy nyult belé a vén oláh képe;
Nézd csak az öregből millyen huszár lenne...!
Ránéztek ... s rettentő kacaj lett egyszerre.

Másik a hat vágást csinálta meg, — kardján
A csorbát s vérfoltot büszkén mutogatván:
Hajtogatta vasát, mintha káva volna,
S rémséges dolgokat beszélt elő róla.

Ittak . . . . ittak . . . . de az öreg utóljára,
Rátekergőzvéen a jó bor a lábára :
Ültében elaludt, — s a pajkos katonák
Hogy menjen feküdni, az ajtón kitolták.

S csak a kellett neki, — alighogy kilépett :
— Mert hisz a vén róka épen nem volt részeg, —
Elvegyíté a port egy jó kancsó borbán, —
S hogy iszszák, örömmel leste alattomban.

Tudta már a dolgot a fél falu népe,
S készen volt a bíró minden intésére;
Kiváncsian várván : hogy a nehéz álom
Mikor vesz már erőt a három huszáron.

Megszólalt pedig már a kakas éjféltre, —
Most a hasitékon a bíró benéze
Meglátni a huszárt : hogyan szédül kábul ...
— De azok danoltak torkuk szakadtábul.

Megcsóválta fejét, — s darab idő múlva
Lábujhegyen eljött hallgatózni újra;
A nóta már nem szólt, — de még beszélgettek,
Nagy boszúságára a kaján öregnek.

Midőn harmadszor jött, tetszett már a hajnal,
A huszárok lova enni kért nagy zajjal;
Soká fülelt, — s minden volt nagy csendességben,
S gondolta : no már most egy lélek sincs ébren!

Mert szokása az a bús magyar kedélynek :
Hogy a bor közt gyakran elhallgat, elmélyed...
Űlt a három huszár ... a végig gyult mécsbe
Mint egy élő bálvány meredt szemmel nézve....

Az öreg benyitá az ajtót csendesen . . .
S rögtön felrezzentek vitézink a neszen,
Hahó öreg gazda! igazodj' csak elő . . . !
Ha már kitisztultál, jer kezd újra elől!

És kezébe nyomták a rettentő kancsót,
Itatták erővel, szabadulás nem volt, —
Bírónk tátongott, mint a vízbe fult csirke,
A hamus bortól s az irtózástól szinte . . . . .

Míg ezek így folytak, kiviradt egészen,
S rémületes lárma támadt a helységben :
Hova nagy robajjal ront egy huszár-század,
Kérvén az elfogott, megölt czimborákat.

Hol nincsen áruló? mindjárt volt ki szóla :
Jaj ne bántsatok! én nem tehetek róla!
Altatót adtak be a birónál nékik,
Én nem is tudtam, hogy viradtig kivégzik.

Viradtig kivégzik . . .? ejnye a ki áldott ....
Majd adunk mi nektek kutya-mulatságot ...
Zsivány birátok is tudom azt a perczet
Megátkozza, mellyben a világra termett!

Most a bős csapat a biró-házhoz nyargal,
Lángoló boszúval és villogó karddal;
De ím kit látnak ott? az udvar közepén
Hajadon-fővel áll a három víg legény.

Hogy világos van, azt látták mind a hárman,
Csak a felett voltak bizonytalanságban :
Hajnal-csillag-e az, vagy a nap az égen,
A melly szemeikbe nevet olyan szépen!?

Hé pajtás, éltek-e vagy már meghaltatok?
Hisz a-falu végén azt mondták rólatok :
Hogy láb alól ez a biró eltéetett . . . .
De hisz akkor el is bántunk vón mi velek!

Micsoda? A biró? a mi kedves gazdánk?
Hej csak mindig ilyen emberre akadnánk!
Mond a három huszár, s azzal neki esett :
Ölelte, csókolta a rémült öreget.

Erre, lováról a többi is leszálla,
Meleg lett ismét a vén biró konyhája;
Keservesen nézte : mint fogy széna, abrak,
S boros hordójában van dolga a csapnak.

Szép leánya pedig örvendett lelkébe :
Hogy roszabb nem lett a gonosz tréfa vége ;
De neheztelt egy két pajkosabb huszárra :
Ki erővel csókot nyomott az ajkára. —

Hogy jól ettek ittak, szedték a sátorfát,
A három álmost is lovára feltolták;
S ezer köszönetet mondván a gazdának :
A faluból gyorsan el- kivágtatának.

Nagyot sohajtott a szép leány utánok,
S szemével kísérte, míg csak egyet látott... -
De az apja, csakhogy meg nem ölte magát :
A veszett magyarnak hogy a méreg sem árt.

De bezzeg ő! mindig álmos volt és lomha,
Most altatót kapott, szentül azt gondolva :
Ez a hit s a hamu úgy megártott neki,
Hogy nem tudták harmadnapig felkölteni.

HAHÓTHY FARKAS.

Meghalt Maximilián
Magyarok királya;
Élve : tisztelé a hon;
Halálában : szánja.
S mig utóda csillagok
Titkaiba mélyed :
Fékje tágul, szarva nő
Pártos szenvedélynek.

A törökkel béke van,—
Véve drága áron;
És örök csatározás
Mégis a határon!
Martalék-vágy, rettegés
Kardot ad a kézbe;
Ki- s berontás, csóva, vér...
Illyen az a béke!

Rabló-fészek sok nagy ur
S főnemesnek vára;
Elpusztítja, beleül
Egymás birtokába.
(Ha ki megtorolja : jó,
Máskép neve hallgass!)
Muraközben illyen ur
Vén Hahóthy Farkas.

Van nagy csőcselék hada,
S mintha volna ezéhen :
Kitanítja az öreg
Sok gázságra szépen;
És mint sólymát a vadász
Tartja olyan célra :
Másé a tett és veszély,
Az övé a préda!

Szent Helén zárdája áll
Közel Csáktornyához;
Mellyet a kóbor csapat
Kerül retteg, átkoz;
És ha éjjel, néha nincs
Elmellőzni módja :
Róla szörnyüket beszél,
S ijedséggel tóldja.

Csak hallgatja Farkas ur
Mind e sok beszédet;
De történik, hogy csupán
Egy csatlósa tér meg.
Ijedt ember ez nagyon
És van vérbe, fagyba...
— A zárdánál társait
Legyilkolva hagyta.

S beszél: „Tettünk jó fogást,
Ámbár üldözének;
És ha a ma zárda nincs :
Soha be nem érnek!
Ott ... a földből szó eredt,
És megállj-t dörögve :
Kezünk, lábunk megmeredt...
— Hatvané örökre!“

Értem . .! ellenségeim
A klastrom lakói . .!
Felkiált s szed uj hadat
Vérboszus Hahóthy.
A szent nép fut, vagy halott,
Romban áll a zárda;
— Csak a sirbolt, mellynek a
Rombolás nem árta.

S míg az örült szenvedély
Csapdos partjain túl :
A természet csendesen
Hervadásnak indul . . . —
S újra zöld lesz a liget,
A föld arcza szépül,
Hamut és vért hant fed, a
Ráemlékezéstül.

Hogy kinyílik az idő :
Vén Hahóthy fölkel;
Sokat tervez, czimborál
Egy csapat törökkel.
Ő a kém, a vezető,
És sükerrel járván :
Most az egyezés szerint,
Övé fele zsákmány.

S mig kijátszás, csel forog
A török fejében :
A dus prédát, Farkas ur
Ellopja egészen;
De a kontyos czimborák
A nyomába kapnak . . .
Most már jól gondját viseld
Farkas, a nyakadnak!

Meg-megbukkan az öreg
Csalit- és bozótba',
Utat veszít, csavarog
Mint a hajtott róka.
Végre ő s tolvaj hada,
Közepén az éjnek :
Szent Heléna romba dőlt
Klastromához érnek.

Vén gonosztévő! ez is
A te kezed műve!
Balsorsoddal szembe-jösz,
Ide menekülve!
El nem rejt a pusztá fal,
A törökség nyomban, . . .
Hah, a sirbolt megmaradt!
Oda, oda gyorsan . . .!

De alant, kigyulva két
Égő szem világa :
Egy arcz hős vonásai
Látszanak meg nála;
És rémítő hang dörög
A hitvány tömegre . . .
(A szigethi hős feje
Itt van eltemetve.)

— Hah, ti korcs faj! hős apák
Kardja-czímerével!
A nemes sas lakhelyén
Rabló kánya fészkel . . ?
A törvény és rend helyét
Rút erőszak állja . . ?
Önszülettiben vesz el
A magyar hazája!

Ki Szigethvár sánczain
Hősi véget értem :
Sok galádságtok miatt
Nincsen pihenésem!
Felriaszt, felköltöget
Rablók dübögése . .
Kik e dolgot mivelik :
Isten átká érje!

És a megrémült csapat
Több beszédet nem vár;
Még a nyíl se szúr, dőf ugy
Mint ez égő szempár;
Keblét inkább a török
Kardja verje által . . .
— S vén Hahóthy ott vesz el
Negyvened-magával.

S míg az ország sorsa egy,
Maradván a régi :
Haragos szót váltanak
A rom és vidéki;
Mintha a föld rengene,
Zugna távol orkán . . .
— Török zászlók lengenek
Győr és Pápa tornyán!

MUSZKA TRÉFA.

Híre futamodott, hogy a muszkák jönnek,
S hogy rémitő volna száma seregöknek!
A kis magyar sereg nem rettentí vissza,
Sem a bőjt s imával roszul védett Tisza.

És megrémülve van a fél ország népe . . . .
Csupán csak egy falu nem esik kétségbe :
Mivelhogy ottan az orosz polgártársak
Az atyafiakra nagy örömmel várnak.

S midőn közelgetnek a kedves vendégek,
A falusiak mind eléjük menének ;
A bíró járt elől, s az atyafiságot
Kötögetvén, szörnyü nyájas képelt vágott.

Hanem majd roszul járt — a mint mégis végre
Hatvan ökröt kívánt a csapat vezére;
Savanyu lett képe, minő a vad alma,
S tisztelettel bár, de azt mégis sokalta.

Erre, az lett vége az atyafiságnak :
Hogy a birónak, kit jól megkancsukáztak,
A jó rokonságtól hatvan ökör mellett,
Husz előfogatot kiállítani kellett.

Hogy ez is készen volt, elindult a csapat,
De nem mint jött víg dal, — sirás rívás alatt;
Ejh! egy pár tulokért sírni mégis szégyen,
Nemis azért! csak a bucsú illy érzékeny.

Sütött pedig a nap iszonyu mérgesen,
És hogy a forróság még gonoszabb legyen :
Fojtó száraz porral összeelegyedik,
És a boldog tüdőt megjárja fenekig.

A fuvarosok közt egy ifjú ember volt,
Képe gömbölyű is, fakó is mint a hold;
Szár az mint az agár, hosszú mint a pálcza,
Ritkán szólt, bár mindig nyitva állt a szája.

Gondolkodott pedig, — okosan, most rá-ért!
— Nevezzük Janónak rövidség okáért, —
Az-az fejét törte — mert nem mondok sokat :
A Janó fejében nem járt még gondolat.

Törte hát a fejét : hogy állhatna félre . . . .
Hanem semmi ut-mód nem jött az eszébe,
S miként van a tolvaj s szerelmes szokása :
Ő is tanácsot az éjszakától vára.

Ugy-is lett. Estére megpihent a sereg,
S kifogtak a tábor szélén a szekerek ;
Janó megitatván éjjel a jószágot :
Visszatért, befogott, s lassan odébb-állott.

Már jó darab földet eljött hazafele,
Akkor látja, hogy ez nem az ő szekere!
No semmi! tán még jobb! gondolta magában
Mert aligha ital nincs a saroglyában,

Mivelhogy jöttében, ha fordula hátra:
Mindig pályinkaszag ütött az orrába;
S úgy kotyog valami ott a szalma alatt :
No az bizonyosan hordó vagy átalag!

Jézus segíts! szóla, de az ostor is szólt,
S lóhalálából jött, pedig csak ökrön volt;
És midőn a hajnal meghasadt az égen :
Haza-verekedett Janó szerencsésen.

Legelsőben is, hogy udvarán megállott :
Ki-eresztgette az elfáradt jószágot;
Azután fellépett a kerek-küllőre :
Hogy egyet igyék a hordóból előre.

De a mint hozzányult : csudáknak csudája!
A hordónak rögtön keze nőtt meg lába,
S ugy nyakszirton vágta Janót az elsővel :
Hogy a szekér mellett fél-ájultan dőlt el.

S mint Neptun felbukik a tengerhullámból,
Egy félrészeg muszka bú fel a szalmából ;
Néz és káromkodik, nem tudja hogy hol van :
A mennyországban-é vagy már a pokolban?

S az-alatt kiviradt s az asszony felébredt,
És a mint tudtára esett a történet :
A bős muszka körül, addig sűrög forog,
Hogy békére fordul a háborus dolog.

Mert tudni kell, hogy a Janó felesége
Legszebb menyecske volt az egész helységbe;
Csak az volt a nagy kár, hogy egy kis magzatot,
Hét év óta neki az Isten nem adott.

Ekkép mossa pedig szegény Janó fejét :
No te muszkát loptál, ördög bujjon beléd!
Ha loptad, jól el-tedd, mert ha kitudódik :
Felkötnek, — s fejemen gyalázat lesz holtig!

Janó ugy-is érzé már a veszedelmet :
A mellyet magának a muszkával szerzett;
Most meg ugy megrémült szegény, mint a kinek
A nyaka körül jár igazán a zsineg.

Elbámult mint a juh, — s egy ígét sem szóla,
És mivel rá-szokott hét esztendő óta,
Hogy felesége volt fő minden dologban,
Hitte, hogy ezt is ő elintézi jobban.

Nem-is csalatkozott, sőt örömmel látta :
Milly szépen megszokott a vad muszka nála;
Csupán azt az egyet csudálta más részről :
Hogy olly régen ott van s még csak nem is készül.

Később aztán gyakran akadt olyan dolog :
A mellyen még egyszer jobban csudálkozott ;
De hiszen nem is jó mindent tudni látni ....
Magunkról tudjuk ezt nős emberek már mi!

Hanem egyszer Janó hálni ment a rétre;
S a mint másnap jókor reggel haza-térne :
Tátva-nyitva minden... a ház s udvar pusztá,
Sír-rí az aprólék, sem asszony sem muszka!

Jobban széllyel-nézett : hát üres a láda!
Oda fiókjából a két tinó ára;
Az asszony ruhája ... szalonna meg vászon ...
Ugyan én Istenem! mi történt e házon!?

Szomoru gazda, —s nap nap mellett várja :
Mikor kerül elő jó élete párja ?
És elmulik sok hét, azután sok hónap . . .
De az elsikkadtak még mind oda-voltak.

S Janót csípi marja a lelkiösméret :
Vele a nagy csapás okára ösmértet, —
És bűnbánatában ilyen bus panaszt mond :
Elloptam a muszkát, a muszka az asszonyt!

Így mulik el a nyár és az ősztána,
Azután fehér lesz a földnek ruhája;
Végre a tavasz is megérkezik zölden :
Megpendül a kapa, nyitnak a szőlőben.

Janó is kiballag, — s hogy megtér estére :
Eláll szeme szája, megalszik a vére. . . . .
Ajtaja kinyitva, — aztán meg világ van,
És kegyetlen gyermek-sikoltás a házban.

Belépett az ajtón . . . hát nagy örömére,
Rég ellopott kedves párjára ösmére,
De azért hallgatott . . . buta bámulásba
Nyilatkozván öröm és fájdalom nála.

Még-is egy fortélylyal élt az ajtó mögött :
Hogy észrevétesse magát, hát köhögött . . .
De az asszony unván ezt e csendességet,
Imigy vete annak nagy mérgesen véget :

„Hát tán nem is ösmérsz már engem? átkozott,
Még biz azt sem mondja: hogy az Isten hozott!
Sokat áztam fáztam, bejártam nagy földet :
Aztán most egy jó szót sem érdelek tőled?“

De Janó edzett hős volt a hallgatásban,
S körülnézett...inkább félénken mint bátran;
Szeme alkalmasint a muszkát kereste,
Talált is, — de sokkal kisebbet helyette.

Honnan került ez a kis muszka trombita?
A felett közöttök épen nem lett vita;
Majd ha felnő s Janót jól nyakszirton csapja:
Akkor tán ráösmér, hogy ki volt az apja!

ANDRÁS POLGÁR.

Pajkos fiúk valának azok a
Bocskay hajdúi!
Nem igen szoktak, hacsak lehetett
Éhezni, szomjúzni.

Nem vizsgálták : hogy a tulokra
Ki bélyegét sütték?
Hátat-vetvén eme mondásban :
Törvényt ront a szükség!

És összesúgnak egy este :
Ijesszünk rá Eperjesre!
Sóvár felé van ménes, csorda,
Szakadjunk titkon két csoportra,
Szeben felől míg egyik támad :
A másik elhajt ménest nyáját.
Tetszett a terv, tetszett a préda.
S még legjobban a vaskos tréfa.

Mi pedig, míg lesz valami :
Forduljunk egyet a városban;
A míg Lipót, András és Márton *)
— Érdemes polgár mind a három —
Hajdúk zajára szét nem robban.
Mert egy csapszékben mulat mindenik,
Együtt az idő jobban eltelik.

Márton polgár kevés beszédű,
Ne is busúlj hogy megszalasszon!

---

*) Schmuck András, Smeitzel Márton. Vályi.

Semmiben sincsen rövidsége,
Van sok pénze s jó egészsége,
S még ifju, szép menyecske mellé!
De az asszony
Ugy tetszik, mintha nem szeretné!

András szerszavas, felesége sincs,
Összekap veled, csak ránézz vagy ints;
Egy tücske van : — de több nem is kell! —
Hogy tudnillik ő bátor ember!
Voltak s minő kalandjai!
Bele-untak már hallani,
És senki sincs Eperjesen,
Ki e részben Tamás legyen;
Csak egy ember, ki most is ott ül,
Ki minden szóra, neszre szemfűl;
S míg András szaval : hogy a havason
Kilencz farkast vert egy bottal agyon!
S hogy fogott dezentort
Mint vándorló legény!
Hát mikor átment a
Zajló Duna jegén!
Fogadásból mint hált egy régi várban,
Szembe nézve száz kísértettel bátran — :

Ott ül! — s elébb csak mosolyog,
Mondván : ez még nem nagy dolog!
Később rutúl kaczagni kezd :
„Sógor! ugy-e álmodta ezt . . .?!“

És a ki ekkép lábatlankodik :
Ki volna más? Lipót, a harmadik;
Nagy tánczingerlő, bár máskép kicsiny,
Minden lépése, szava : tréfa, csíny.
Áprilist járat, pénzt ásat veled,
A lutrin ternót, quinternót nyeret;
Talál mindenkit gyenge oldalán,
De nem sebez, csak csíp mint a csalán;
Sokon átment, mégis mint a gyerek :
Az étellel csak játszik, enyeleg.
Ajkán a tréfa : aranyfüst, — s ha szólt,
Bezománcozza a kemény valót.
Szereti őt egész világ,
Csak András nem! oh mert hiszen :
Szívén sebet gyakorta vág
E szörnyű szóval : „nem hiszem!“

Ugy volt most is; — de hah mi zúg . . .?
A harangot félre-verik!
Lótás-futás, rekedt zshivaj . . .
Mi baj . . .? mi baj . . .?

A hajdú tört ránk, itt a had . . !

A polgárság fegyvert ragad

Mind az utolsó emberig.

S Lipót, András fülébe súg

Az udvaron :

No most itt a jó alkalom . . . !

Elmult éjfélt, mikor eldőlt

A csata a kapuk előtt;

Gyalog voltak a jó polgárok :

S lófélében van legtöbb károk!

Csikó, tinó elballagott . . .

S ez nem elég!

A veszteség :

Hét sebesült, három halott!

De ki az a bösz óriás :

Ki ontva vért,

Boszút állt a bajtársakért?

Két lábuért, négy lábuért . . .

Ki egy véres hajdúfejet

Landsán lóbál a nép felett?

(Mert hozzák a harcz hőjét vállon,

Hogy jobban lássák, jobban lásson,)

Ez a félelmes óriás :
András polgár! ki lenne más!
A fáklya-füstben, fáklya-fényben :
Néz jobbra balra nagy kevélyen . . .
Dicsősége délpontra hágott!
Fumigálja egész világot;
De oh . . . !
A földön minden olly mulandó!
Az éljenek közül ki-rí
Egy gúnyos mély hang : le vele!
Ki az . . ? mi az . . . ?
Hah, milly botrány . . . !
S Lipót így szól mosolyogván :
Ez a Márton polgár feje!

Lát . . . feldühül a nép, s gyilkost rival, —
Hősünk fehér lesz, olyan mint a fal . . .
S hogy a megholtnak felesége
Kap átkozódva üstökébe :
A földről nyög fel már a bajnok . . .
Jaj, irgalom! mindent kivallok . . . !
De a tömeg már czepele . . .
S roszerű lesz a nyakabeli :
Ha néhány szavahihető
Módos polgár nem áll elő.

Csend lesz és a tanúk beszélnek :
Csak hagyjatok békét szegénynek!
Mártont a hajdúk ejtették el,
Lelkét karunk közt adta ki;
Meghidegülve hagytuk hátra,
S hogy visszatértünk, akkorára
Fejét leszelte valaki . . .
S hogy András volt : a fő elég jel . . . !
A megbukott hős nyomorultan
Bókol fejével : úgy van, úgy van .!

— — — — —
— — — — —

És e sajátságos történeten,
Soká nevettek még Eperjesen;
De András végkép elvonult,
Nem járt csak a szomszédba,
Szegény Márton bus özvegyét
Vigasztalgatni néha;
S szólt : — bánatát enyhíteni vagyván, —
Szép halni a becsület ágyán!

,Elő se hozza! — mond az asszony,
Mintha most-is előttem állna :
Az a véres fő, az a dárda . . .
Hogy ereimben vért fagyasszon!

S mindig úgy tetszik : szomszéd ölte meg
Szegény jó Mártonom . . .

S ezt a fátyolt ön miatt hordozom . . .!

— Arczán bus köny pereg.

Aztán reá-veti

Könytől fényes szemét,

S András lelkéig jár

Köny, pillantás, beszéd .

A vádló lelkiösmeret,

Meg az is : hogy talán szeret!

Azok a gömbölyű karok . . .

Szeme, melly sír és mosolyog;

Karcsu termet, lágy szőke haj,

Hókeblén a fekete csipke :

Hej nagy gyönyör, de hej nagy baj . . .!

— És Andrást mindez lépre vitte.

A mint a násznak híre fut :

Több viz Lipót malmára nem kell!

Mihelyt előtalálta :

Rákiáltott, no bátya,

Most már hiszem hogy bátor ember!

A KERESZTUTRÓL

Szép darab szőlője volt János gazdának,
Szüretkor boráért sok jó pénzt adának;
Hanem egygyé is tett ő éjet és napot,
Kapált metszegetett, óltott, homlított.

De Péternek nem volt a dolog kenyere,
Ki a balmesgyéről szomszédos volt vele ;
Éhnye Péter szomszéd! János mindig mondta,
A kelmed szőlője beh gazos, beh ronda!

Történt pedig egyszer, ugy József-nap tájban
A mint nyitogattak a hegyen javában,
Hogy Péter végezvén a kenyér-ebédet :
Szomszédjához egy két szóra átállépett.

Szóba elegyedtek pedig egyről másról,
A jó szüretről, a gazdag aratásról;
És Péter sohajtott, pipáját kiverve :
,Csak nem jó idő jár a szegény emberre!‘

„Még az idő ellen, felelt János gazda,
Nem igen nyithatjuk a szánkat panaszra!
Tavaly is csak termett, most is szépen nyílik,—
Csakhogy ne heverjen az ember fél-délig!‘

,Dejszen! monda Péter, s megakadt a szava,
Maradhat én-tőlem nem soká a kapa!
Csak az Isten engem egyszer megsegítsen,
S Szentgyörgy-nap éjjelét érjem egészségben!‘

János hogy ezt hallá, Péterre bámula,
Azután így szóla egy kis idő mulva :
,„Ugyan Péter szomszéd, min töri a fejét?
Mi jóért várja ugy Szentgyörgy-nap éjjelét?‘

,Hát csak azért biz én, felelt lassan Péter,
Hanem aztán János gazda ne beszéljen!
Hogy csak egy szót szólok künn a keresztúton,
S pénzzel hozom tele mind a két szűrűjgom.

Hanem jó-előre, mint már tavaly-nyáron,
Az ember egy halyag-mogyorófát vágjon,
S ha a tett-helyre megy, vegye a kezébe,
Írjon egy karikát maga körül véle.

Azután ne féljen, mert abba a várba,
Nincs olyan teremtettt állat, ki behágna;
Ló, szekér jön felé vágatva az úton,
Tüzesen, csattogva, de meg ne mozdúljon!

Mikor aztán kérdik : no hát mi kell neked?
Csak ezt felelje : pénz! ne szóljon egyebet;
Megint ijesztgetik, de ha meg nem rémül :
Meg se tud mozdulni reggel a sok pénztől!

János haragosan felelt a beszédre :
„Nem szégyenli kelmed keresztény léttére,
Hogy ilyen bolondok vannak az eszében?
Hisz a feje lágya benőhetett régen!

Dejszen nem úgy van az, édes atyámfia!
Kár a gazdagságért fáradni annyira;
Ha kegyesen élünk és dologhoz látunk :
Isten áldása lesz kincsünk, gazdagságunk!

De bizony nem fogott a leczke Péteren;
Feltette magában, hogy ő csak kimegyen!
Rövid az éjszaka, nagyon hosszú a nap,
Ásó, kapa nehéz a dologtalannak!

Így volt Péter gazda; — végre valahára
Eljött a nap, mellyet szívszakadva vára,
Kezébe fogván a mogyorófa-botot :
Jó napszállat után azzal kiballagott.

Lassan ment az idő. Hogy a kakas épen
Másodszor kiáltott a szomszéd helységben :
A keresztutra állt, s mint Jánosnak mondta,
Körül-kanyarított botjával a porba.

Sokáig állt ottan, reszketve és lustán,
De megint a sok pénz az eszébe jutván :
Neki bátorodott; egyszer csak fülébe
Ütődött valami szekérnek zörgése.

A zörgés hallatszott közelebb, közelebb . . .
Végtére meglátta Péter a szekeret; —
A lovak tüszkölte, a patkó szikrázott,
És pedig egyenest neki hajt, ugy látszott.

No itt van már ...! Péter csendesen mormoga,
Örült, de meg félt is, vaczogott a foga;
Csakugyan szekér volt, a mit Péter látott,
Csakhogy nem pénzt hoztak ott a boszorkányok.

Mert hisz nincs boszorkány, az csak mendemonda :
Hogy megnyom álmodban s tehened megrontja,
Vagy a keresztuton sok pénzt dobál néked!
A mit Péter látott az sem volt roszt lélek.

Hanem az ispánynak a szomszéd helységbe,
Éjfél tájban roszt lett a felesége;
Az ispány kocsisa ment lovon, szekeren,
Hogy hirtelen doktort s orvosságot vigyen.

Látván, hogy már ott van, csakugy vágja a port,
Péter bolond észszel még a földre guggolt;
Félre-ugrott a két első ló hortyogva,
De a gyepelő-szárat a kocsis jól fogta.

S neki csavargatván a suhogó-nyelet,
Nyaka közé szedett az ostorhegyesnek,
Most neki ment a ló, és a szegény Péter
Összevissza-törve maradt az utfélen,

Setét is volt, de meg idő sem volt elég
Utána-nézni, hogy min zakkant a kerék?
S Péter vérbe-fagyba ott feküdt reggelig,
Talán meg is hal, ha jókor meg nem lelik.

Azután sokáig nyomta még az ágyat,
Jobb lett vón meghalni, de mégis fellábadt;
Hanem tehetetlen maradt a munkára,
Mivelhogy koldus lett a keze, a lába.

Kéregetve járkált faluról falura,
Nyakából gyakorta kiszakadt a ruha;
A hol kérdezték : hogy mi lelte a kezét?
Sírva beszélte el gyászos történetét. —

Gonosz uton a jót sohse keressétek!
A boszorkányságról beszélni is vétek;
Féltétek az Istent, hiven dolgozzatok :
S az ég áldásában ugy lesztek gazdagok!

ÁROKHÁTI LŐRINCZ.

Ali pasát a dicsőség szomja bántja.
Árokháti Szécsén-várnak kapitánya;
Ali pasa Szécsén ellen
Tör felette!
Vérszemet kap minap Drégelt hogy bevette.

Este van már, forró napra enyhe alkony,
Ali népe vágy pihenni gyenge hanton;
Este van már. — ,Fel, fel Agák
Lóra Bégek!
Tornyot, bástyát romban látni szinte égek!

Török tábor, mint a tenger, mozdul lomhán,
De vész Ali, s jobban jobban korbácsolván :
Szécsénnek dől, mint dagály dől
A szigetnek ;
Melegök lesz a kik ott ma bennrekedtek!

A pusztulást üstök, ágyuk öble ontva :
Mint a zápor, nagy cseppekben hull a bomba ;
Lobban, dördül, — reszket a lég
Törik a fal ;
— Még az ég is háborog a dúló haddal!

Jön a válasz vár faláru, hajh de késve,
S bár hárommal ér fel aztán egy lövése :
Gyérül, lassul, — majd elhallgat
Hajnal-tájon ;
Török vezér eselt gyanít e hallgatáson.

Szerecsen rab csúsz a falhoz macska módra...
,Szécsén-varán kapu, ajtó nyitva volna . . .?,
Bámul Ali, hirt vevén a
Kém szavában...
,Eh, ha zárva, majd kinyílik, — csak utánam!'

A törökség rendben ér a kapubóltig,
Nyitva biz az! s rajta több több bélopódzik...
De meghökken : — fenn a bástyán,
S lenn a téren
Csatarendben feketülő nagy sok népen.

Fontolgatni nincs idő s kedv, — ropog a cső,
De mint a fal ott áll a sor, vissza sem lő . . .
Tüzet ad majd Ali népe
Csapatostul, —
Megintlőnek, — ezrenlőnek : s meg se mozdul

Ali dulfúl, hüledez a babonás nép, . . .
S még talán a tréfa vége lenne máskép :
De a hajnal lemosolyg, a
Vár terére . . .
Törököknek bosszujára, szégyenére.

A hős várnép, a melly ellen ugy puskáztak :
Dardanyél, rúd, — öltöztetve ronda váznak ;
Sehol senki ! — az ördög lőtt
A falakról . . . ?
— Egy levél im felszegezve, — s Alinak szól :

„Egészséggel ozmanoknak hős pasája!
Mit ma tettél : ország-világ megcsudálja . . .
Meg ne öless valakit, e
Bátor hadbul . . .
Küldd uradnak, soh-se látott illyet Stambul!

Mert az éjjel ez volt az én hadi népem,
Védve Szécsént ezreidnek ellenében;
(Bölcsen hallgat : hogy megszöktek katonái.)
Szécsén-várnak kapitánya Árokháti!“

„Hah, utána!“ — ordít Ali, — fel s levágtat,
Bósz dühének mint a tigris nézve tárgyat;
De körülte gunyos vázak,
Csóva, rongyok . . .
Még lova is megvadulva tüszszög, hortyog.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL.

Egy vén regét mondok Szent László királyról,
A cserhalmi hősről, Bélának fiáról;

Ki, — mint megiratott lapján krónikáknak, —
Kilenczvenkettőt hogy ezen túl irnának :

A pogány kunokkal harmadszor vitt harezot,
Kik országán tőnek sok keserves sarczot.

Először is vitéz karjának általa,
Ő nagy megromlásuk Kisvárdánál vala;

Reájok-nóditván magyaroknak hadát,
Vőn a kun futamást, elvesztvén a csatát.

Másodszor a Tömös mellé rekedének,
Hol lőn nagy folyása támadók vérének :

Egy lábíg vesztenek partján a folyónak,
Csupán egy szaladván haza hírmondónak.

Ákos vezér alatt, most harmadik csatán,
Háborgatá a hont istentelen pogány.

A dolgok mivoltát hogy megbeszéléné :
Két szemes szaguldót futamtatott elé.

De vérszemet kapván már a magyar sereg,
Jötte árát a kun harmadszor adta meg :

A porba hullt kemény Ákos vezér feje,
László király saját kezével ütte le.

Megrontá, elveszté utána táborát,
Táplálván testökkel az égnek madarát.

Futott, ki a kemény csatán el nem veszett,
Erdőkben, bérczeken keresvén rejteket;

Sok pedig keresztény-fogságba akada ;
Ímígyen pusztúlt el kunoknak ő hada.

László, ki megveré az ellen hadait :
Békében, hordozá népének gondjait;

A megnyugovásra nem is hagyván időt,
Ügyes-bajos dolog Tornába hívta őt.

A nép rövidségét mert szivére vette,
A helytelenkedőt büntetvén felette;

Gonoszoknak útját hatalma elveszté,
Szarvat emeljenek, addig nem ereszté.

S bár utain annyi boszúság találta,
Mikoron feddőzött, magát megbirálta,

És a népek felett itélt igazságban,
Nagy jó véget érven minden szándékában.

Orczáját a szegény elől nem rejtette,
De vigasztalással s kenyérrel értette;

Ezért nagy hívségét birta ő népének,
Kik látták jóvoltát szelíd elméjének,

És járt az úr előtt tiszta kegyességben,
Ki látta utait magasságos égben.

Történt egyik napon, László király midőn
Lovagolna, kopár, csendes halomteten,

— Hol árnyas rengeteg köríti a helyet, —
Tünődő lelke mély gondokba mélyedett ;

És gondja közepett eszébe nem vevé,
Hogy egy gyanús csapat sietve tart felé ;

A vert had emberi, lappangó kunfiak,
Mutatta fegyverök, mutatta a sisak.

Ösmérte a királyt a kósza kun csapat,
Látván, mint húlla el szörnyű csapás alatt

Ákos a had feje, a bús vitéz előtt ;
— A harczos óriást, ösmérte minden őt ! —

László csak egyedül, s mi több fegyvertelen !
A csapat vakmerő, — fejszámra negyvenen. —

S midőn a rengeteg szélén ólalkodott :
Meglátta a királyt s vesztére lelt okot ;

Kiáltván nagy-fennen vérboszú szavával :
„Társak! vesszünk el hatalmát, magával!

Ki által gonoszúl, vitéz kun, harcmezőn
Éhesen károgó hollóknak étke lőn!“

A mély-gondú király szemét hogy felveté :
Átlátta a veszélyt a melly fenyegeté;

Reá már vonva volt a halálnak íja,
Hogy élének várát végromlásra víja;

Nem volt bizakodás emberek fiába . . . . .
Veté reménységét seregek urába!

Ki által népének, melly már elepede :
Hüvös forrást nyitott a szikla kebele,

S kinek őrző karja fedezte mint paizs,
Éltét a csatákon, benne bizék ma is.

Ki bízik az urban, az meg nem szégyenül,
Mert az ő angyali tábort-járnak körül.

László fohászkodék .... s az ur oltalma kész :
Földig ketté hasadt az izmos sziklabércz,

Egymástól messze eltágulván két fala,
Közben fejszédítő üres mélység vala,

Melly őt elválasztá vad üldözőitől,
Kik álmélkodással állottak túl-felől;

Majd rettegés között mind hátra-tértenek,
—Kezökből elhullván a gyilkos fegyverek.—

És míg a szent király bizton tovább-megyen:
A csudának jele maradt azon helyen,

Mély lópatkónyomot hagyván a mén lába,
A tetőt borító kemény kősziklába'.

Sok századoknak lön azóta múlása,
Miképen egy éjnek rövid vigyázása;

Azóta elhamvadt László, a szent király,
És sok koronás fő sírboltja álminál;

Hanem patkónyoma maiglan ott vagyon
Szent László lovának; a szirtes bérczfalon;

Hol lassú zörejjel ömlik le a patak,
Szirten ülő tiszta- s topolyafák alatt.

Körüle hallgatás .... s a multak képe leng ...
S az érező kebel mélyen el-elmereng.

ANDRÁS HERCZEG SÓLYMA.

Gályára ül, Nápolyba száll
Károly király hiv özvegye;
,András herczeg, kedves fiam!
Gyere haza, gyere!

Idegen föld, idegen sziv . . . .
Fejed nincs hol lehajtanod!
Vagy már meghültt hozzánk való
Te jó indulatod?!'

András készül, — Johanna mond :
,,Királyasszony, néném, anyám!
Ne miveld ezt . . . holtig-való
Busúlást hozna rám!

S te . . . ? elhagynád ki ugy szeret . . . ? ! “
— Zokogásban vész el szava, —
András is szól : „Kedves szülém,
Nem megyek én haza ! “

Gályára ül, honába tér
Károly király bús özvegye.
„András herczeg, kedves uram,
Gyer' vadászni, gyere ! “

Száguld a mén, dobog a föld, —
A vad sűrűn reppen, riad ;
S hull : fegyver és sólyommadár
Ez élő nyil miatt.

De a herczeg legkedvesebb
Sólymára milly romlás jöve ?
Nem hat reá, szép szó, harag
S a préda ösztöne.

Ételt utál, vadat kerül,
Csüggedt, konok mind estvelig :
Midőn A versa a vadász —
Csapattal megtelik.

Zajos, hosszú a vacsora,
Későre mén a lefeket;
Midőn András elszenderül :
Éjfél körül lehet.

Már látja a nap képeit . . .
De felrezen : „mi zaj van ott . . . ?“
— (Künn, a sólyom vijjog, — s veri
Vadúl az ablakot.)

„Nincs semmi zaj, csak álmodol . . .
Aludj, aludj én hercegem!“
S András arczán lány női ujj
Futos gyöngédeden.

Érez gonoszt, jósol veszélyt,
S másodszor jó a hű madár;
Harmadszor is jelt ad, — de azt
András nem hallja már.

Lassan nyilik závár, kilincs,
Világ gyúlad, meg ellobog . . . .
Jobbra, balra óldalganak
A latrok, gyilkosok.

Ha ezt tudnád szegény anyá!
Megölni még nem volt elég :
Lator kezek ruhátlanul
Az utra kiveték . . .

S neje tovább alszik. Sólyma
Virraszt András teteminél;
Eldöglik a madár, — a nő
Késő vénségig él!

ETELE HUN KIRÁLYRÓL.

Görög császár, nagy hatalmas,
Szeretnéd hogy nyugton alhass!
Mert minek a bibor, bársony?
— Két annyit ülsz paripádon, —

S birodalmad síkja, halma?
— Idegen ló nyerít rajta, —
Arany, ezüst : sarczba mégyen!
Nagy a romlás, — hát a szégyen?!

Ki így bánik a császárral,
Akkor nyomván mikor kárt vall,
Cselvetésben eszén túl-jár,
S kardján annyi vér pirúl már :
Etele a hun király az,
A kit ösmér, fél a száraz ;
Mert mikép a nádat a szél :
Népeket hajt meg ha felkél.

Összetűzni véle káros . . .
Görög udvar mást határoz ;
Hogy a világ félelmére :
Kard helyett a gyilkot mérje.
Hogy a kit fut a csatában :
Mellécsuszszerék sátorában,
S őt, kinek öl pillantása :
Álmában átverve lássa.

Szerencsére! mig ezt főzik :
Egy hun-ember bevetődik ;

— Ki jár világ-látni messzi, —
Nosza le kell kenyerezni!
Könnyen rááll, — nem kell sok szó,
S görög észszel még az a jó :
Hogy nem-is vesz dijt előre,
Szabadkozván inkább tőle.

Görög és hun, együtt négyen :
Utrakelnek hevenyében ;
Kalaúzul a hun szolgál
Ősmeretlen tájékoknál ;
Nevök : Etelhez követség ;
Czéljok : hogy őt elveszessék ;
PéNZ- vagy csellel csak megejtik ...
Czélhoz vezet valamellyik !

S mennek, mennek éjjel, nappal,
Küzdve széllel, vízzel, vaddal ;
Járnak bércezen, szíkes háton,
Ekevastól szűz rónákon.
Látnak szilaj ménest, nyáját ;
S vándor népet, melly a tájat
Hol elhagyja, hol megszállja . . .
Se törvénye, se királya !

S táborához hogy jutának
Világduló hun királynak :
Mehökkennek népe számán . . .
S áll előttök ritka látvány :
Zöld gyepen sok tarka sátor,
Ott verseny, itt áldomás, tor,
S míg dal zeng az ősek nyelvén :
Lobog a tűz, robog a mén!

S eléjük sok főhun nyargal, —
— Telve a szem bős haraggal, —
Kihez jöttök? Eteléhez . . !
És mi jóért? Ő ha kérdez . . .
Felrivalnak Edek s mások :
Ha még-is megmondanátok . . . !
Ejh! a fővel kell beszélünk,
A lábbal hát nem beszélünk!

Ha nem szóltok, szólunk hát mi,
Uratok küld boszút-állni . . .
Hogy kit futtok a csatában :
Átverjétek sátorában!
Ezért jöttök, erre hoztok
Színaranyban ötven fontot; —

Csak körülte! — gunynyal szólnak, —
Módotok lesz benne holnap!

Este lett s az éj beállta,
Görögöknek nincsen álma!
Buslakodnak, tépelődnek :
A hun árulá el őket . . ?
Vagy varázslást üzve, máski
Szemeikből olvasá ki :
Mit terveztek? mit akartak?
S célját törnek és aranynak!

Nem javolja semmi, semmi :
Etelével szembe' lenni!
Sőt a mellyik arra képzél :
Küzd halálos rettegéssel ;
Míg hát tart az éjszakába' :
Esze nélkül kap lovára
A görög, s megy fékeresztve,
Megdöbbenvén zajra, neszre.

S mit használ hogy gyors lovok van?
Gyorsabb hun nép zúg nyomokban!
Szóval érvén, mond a hadnagy :
,Nem jól mentek!' (Semmi csak hagyj!)

„Rendesebb lesz ha megálltok!“
(Meg kell állnunk, nem bocsáttok . . . !)
„Erre, erre . . . ! vissza köztünk!“
(Jól tudjuk már hogy elvesztünk !)

„Ha kell, reggel elmehettek!
De most sátort ütünk nektek!
Hozunk vad bőrt éjszakára,
Halat, barmot vacsorára;
Mert ugyan mit mondanának :
Hogy csufjára a világnak,
Éhen, szomjan elmenének :
Vendégei Etelének?!”

KUN KOCSÁRD.

Székelyország földén látott
A mi hőszünk napvilágot,
Akkor sem volt kedves vendég!
A szülék, egymásra kenték

Okát, bűnét érkeztenek;
De ő megjött mint a várt,
S a szegény ház-népnek számát
Hétig rugta Kun Kocsárd.

A fiak felhuzalkodnak, —
S ő, bolondja mindnyájoknak!
Jön utcából karmolt képpel,
Iskolából titkolt kéekkel;
A végső pad volt az övé
Valameddig oda járt;
Te-belőled semmi sem lesz
Szép öcsécském, Kun Kocsárd!

S hogy az évek el-lejárnak :
Pelyhe nő a gyenge állnak;
Dobog a szív, fázik, gerjed . . .
Szép szemeknek lángja mellett.
Szebb leány, mint Székelyföldön
Nincs a földön ...! — de kosárt
Fon számodra, s csalfa képpel
Kinevet jó Kun Kocsárd!

Van ám jó a roszban ennyi :
Ugy sem érne rá szeretni!

Rövid békét hol megunták :
Van a honban háborúság!
A hívó jel : meztelen kard,
Mit a pártduh vérbe márt;
Ezren mennek, — de kacznak
Hogy ő is megy — Kun Kocsárd.

Elvész aztán híre hamva,
Mind is egy ő, élve, halva!
Mikor egyszer sok időre,
Nagyon ver a szó felőle :
Látták hogy vitt a csatában,
Mint egy vérző leopárd;
Tamás volt sok benne mégis
Mikép ő az : Kun Kocsárd.

Hanem a mint Kassa táján,
— Fele népét kardra-hányván —
Révain nagy diadalt vőn :
Repült híre szárnyon, szellőn.
S hogy szaván a czenk olasznak
Grittinek jut végre bárd :
Híres ember, nagy vezér s hős
Lőn egyszerre Kun Kocsárd.

Az is volt ő. Majd Horváthra
Szathmár várát hogy megszállta :
Ottan egy szakálas ágyú,
Megfosztotta fél lábátúl.

Vére omlik . . . ina gyengül . . .
De szív és hang olly szilárd!
Rajta . . . rajta! és a várát
Igy vevé be Kun Kocsárd.

Nagyváradra víve sebbel :
Ura búsong, fél kart veszt el!
Szép nyakokbul tépve vőnek
Gyolcsot a nők sebkötőnek . . . .
S ki felé most annyi köny hull,
Annyi bajnok karja tárt :
Egyet mosolyg, hogy körülnéz,
— Aztán meghal Kun Kocsárd.

A FOGOLY.

1702.

Most viszik a vezért
Át a Rábcza hidján,
Szerencse megcsalá,
Benne igen bizván.
Tele van a hídfő
Bámész sokasággal :
A nép, nagyok estén
Bámulni nem átall.

Ki volt ekkoráig?
Hogy lesz már most véle?
A hány ember : a szó
S jóslat annyiféle.

Nem cserélne senki
Most a büszke úrral;
Egy meghitt pillantást
Száz szem visszaítal.

A bámuló nép közt
Két halász is látszik,
Egyik nagyon vén már,
Csak gyermek a másik.
Gyékény-kosarában
Csapkod még egy sígér;
De érte már senki
Egy batkát sem ígér.

„Nagyapám! bedobom
Már ezt a Rábczába!
„Csak hagyj békét fiam,
Lesz annak gazdája!
Ha el nem kél addig :
Add azon vitéznek,
Kit fogolyképen, a
Hídon átkísérnek!”

Ugy-is lett. A hajdúk
Szétnyomják a népet,

Midőn oda-ér a
Fegyveres kíséret;
Meggátolnák benne
De fürge a gyermek:
Átnyujtá a halat . . .
— S nagyapjánál termett.

Az elmerült vitéz
A mint feleszméle:
Nem tudta, hogy jutott
A hal a kezébe?
Szélllyel-nézett . . . aztán
Lángba borult arcza,
Valamelly, lelkében
Támadt gondolatra.

S szólt: Fogoly vagy jó hal!
Fogoly vagyok én is . . .
A miképen te jársz:
Akkép járjak én is . . .!
S a folyam vizébe
Levetette gyorsan . . .
Elúszott a sígér,
Ki tudja már hol van?!

Kik tanúi voltak
Az egész esetnek :
Kiváncsian, a vén
Halász után esnek;
Még elébb itt állott . . .
Hová tudott lenni?
Kérdezik, nyomozzák . . .
De nem látta senki!

És úgy beszélt a hir
Kevés idő múlva :
Hogy a fogoly vitéz
Szabaddá lett újra.
Szerencsáját, sorsát
Önkezében tartja; —
És a csatasíkon
Villog fényes kardja!

MÁTYÁS KIRÁLYRÓL.

Ég már az örtüz, lángok cikáznak
Erdős tövénél a Hargitának.
Hazug beszéden kapván a székely :
Táborba szállott oktondi észszel!

Világol a völgy, — fenn barna éj függ, —
Sátor gyanánt áll a terepély bükk;
Sok harczy szerszám megtámogatva,
S zagyván szedett nép tanyáz — alatta.

Felbolygatott nép ravasz vezérét :
Ott látni Fancsit. Kérdezve néz szét,
Szűk udvarában tábor-tüzének,
Körébe a mint többen gyülenek.

,Vezér uram hé! minket kegyelmed
Felkölte sok szép ígéret mellett!
Kellő a szép szó, de jobb a hadd lám!
S ha menne a ló, mért tartja zablán?'

„Zsákmány s dicsőség, derék vitézek!
Mit én ígérék s szerzek tinéktek!
De nem siettem, — jó néha a les,
Hogy így a konczért bizton kitörhess!

Fel most, ki méltó a hősi címre!
Velünk a sors is —! halljátok íme :
Ketté tört a kard, melly szabna törvényt . . .
— Mátyás királynak halála történt!“

E szóra csend lesz, nagy lárma volt bár,
S mint ki roszul hall és újra szót vár :
Merőn függ a nép vezére ajkán . . .
— Kétkedve rázván fejét akarhány.

S egy ösmeretlen rögtön előlép,
— Sisak-rostélyzat borítva képét, —
És mond : — ki eddig csak néze szótlan —
„Budán halott van! — halott valóban!“

Ama hazug hirt most gyártva épen :
Meghökken Fancsi, — s felnéz sötéten;
Mi ez? ellenség avvagy barátja :
Magát ki ekkép dolgába ártja?!

Ha czáfol : vágást vágás előzne,
De még bizonylás! kezd fázni tőle .!
S vakösvény e szó : — sűrűbe veszvéen, —
Budán halott van! vigyázat! ez kém . . .

„S honnan vitéz ur? — mond Fancsi göggel, —
— Melly sok vak embert, vesztére tölt el! —
S ha meg nem sértem, hová törekszik . . ?“
„Budáról jöttem s épen csak eddig!“

„Ugy hát, ha zsákban macskát nem árul :
Tán többet is tud Mátyás királyrul?“
„Tudok! — ki békén s harcban kísértem,
Ösmerve vágyat s titkot szivében!“

„Hohó . . ! s nem a szót mit ép kiejte?
— Az-az ha holtnak fordulna nyelve —“
„Lehet! — mert hidd el felőle szentül :
Szózatja könnyen füledbe csendül!“

„S mind ennyi....“ — „Oh nem! még hátra van sok!
— S a hang melly nőtt... nőtt... most szinte harsog—
Tudom : hüséget mikép jutalmaz,
S mit nyer ki vétett : a pártos, a gaz!

Mint mondta mondom : nincs semmi drága!
Éltem, nyugalmam népem javára!
S ki rút zavargást tudsz bé hüségbe :
Hallj szót galád fő, és ronda népe!“

Zaj kél. Vezér s had most már sokat hall; —
„Ki vagy? halál rád . . . ! föl a sisakkal . . . !“
„Legyen! nagyon jó ha láttok s látlak :
Nos . . . ! engem hínak Mátyás királynak!“

S hogy a sisakróst egymásra cseszszen :
Vésznél e halk nesz szól rémesebben . . .
Igen sok egy percz : hogy összefagyjon
A szivben a vér, a szó az ajkon!

S hozzá a vakhit még rémeket told :
Lángszem . . . fehér arc . . . ! élő-e vagy holt!?
Élő-e vagy holt ki így betoppan . . . ?
S félni miképen kell tőle jobban . . . !?

„Milly sok derék tölgy! dus lombja zöldel . . .
Ha megrakatnám gonosz gyümölcsesed . . .!
Legfőbb helyet fenn, a főnek adván :
De . . . : most az egyszer kegyelmem a fán!

Babért ohajtván e had vezére :
Utját ki állná? hadd fusson érte!
És ennyi harc-vágy, csatázni melly kész :
Azon segítünk, hogy kárba nem vész.

A lengyel ugy-is magyarra felkelt,
Mentek rá rögtön! nem várva reggelt!
Székely! ha szablyád megülte rozsdá :
Kifényesülhet majd vérbe mosdva!

De Székely harczolj! harczolj vitézül!
Mig vérpatak foly holtak szivébül . . .
Előre mindig . . .! ki hátra-fordul :
E képre bukkan, — s jaj lesz azontul!

És tudni Székely! javadra léssen :
Hogy nyitva, hunyva jól lát e két szem!
Akárhól a fej, de gondja itt jár . . .
S Mátyás király él, ha meghal is bár!

ŐSIDŐKBŐL.

Már három nap, három éjjel
Harmatozik a fű vérrel;
Hogy a harc, e vad sebzett mén :
Nagy-végsőt rúg ina-metsztén.
S pártos kun had felkonczolva,
Vagy szétszórva mint a polyva.

Együtt fekszik barát s ellen,
Nem fenekszik egymás ellen;
Hallgat a kürt, — elmaradt szét :
Kelevéz, kard, behorpadt vért,
S üres puzdra, — nyillal telve :
Mérges kigyó szája, nyelve.

László jár a csatatéren,
Meg-megállva minden lépten :
A mint erre, arra ösmér . . .
Vajh mért hullt e sok rokon vér?!
Lelke, arcza elsötétül . . .
— Veszteség a nyereségből!

Hajdan a kun homokpusztán
Bolygó ér volt, alig futván;
S magyar nemzet, a melly volt már
Hét forrásból, harsogó ár :
Felvevé az elveszendőt . . .
— S im partot tör mikor megnőtt!

Nyugtalan nép, porba' fekszel!
Mit tegyek : hogy jobbra kelj fel?
Hogy szelídülj, szóra hallgass,
Ne barangolj mint a farkas!
Töpreng László : ugy sem . . . így sem . . .
— Meg kell őket telepítnem!!

A király mig így határoz :
Vissza-kerül sátorához ;
Hol felé a vert kunoktól
Követség tart, — s kérve fordúl;

Kérni . . . ! hah, ez milly gyalázat!
Büszke kun sziv reszket, lázad!

Követség szól, a király hall . . .
— Nézve szúró pillantással, —
Jobbra, délczeg hősek állnak,
Színe, lelke táborának.
Balra foglyok, ketten-ketten,
Talpig lánczban, talpig sebben.

„Békét kérünk király! — ajkad
Kész a szóval, (bár még hallgat,)
Mint a kézív megvont húrja,
Hogy a vesszöt el-kirúgja;
Mi az : — hányd meg jó-előre —
Szó kimondva, nyil kilöve ?!

„Vér vagy sarcz kell? e fogoly had
Hütse boszúd; rendre fojthadd!
Kincset mér a kun cseberrel . . .
Vagy ha kedved tartja : szedd el
Ifjainkat, szüzeinket . . .
— Gyöztél, szabd meg a mi illet!

„De ha tovább-menne ennél,
Czélod : hogy megbélyegeznél!
Ösgunyánkból kifordítva,
Szakálunkat megcsontítva . . .
Öseinkre! kik elhunytak :
Még egy harcza lesz a kunnak!“

„Nincs,— mond László nyugton, gyorsan,—
Kincsre éhem, vérre szomjam!
Ki foglyul van elbocsátom . . .“
(Foglyok vélik, hogy csak álom,
A mint békó, láncz, kezökrül :
Mint a haraszt földre zördül.)

„Szüzek, ifjak, — nép virága —
Nem kerülnek szolgaságra;
A minő volt lesz az öltöny . . .
S kun szakála nagyra nőjön!
Nem sarcz, nem vér s iga rátok :
Kevés a mit én kívánok!“

„Melly ma porrá lesz a tűzön :
Sátor helyett ház épüljön!
Tartós, délnek, sorba szépen,
Kúttal, fákkal közelében;

Élni s halni majd idővel :
Kell szántó-föld s temetőhely!“

Ennyi, nem több. Örvend a kun,
Frigyre lépvén a jó alkun ;
— Messzevágó czélt nem értve :
Magyarságnak nincs inyére ; —
De a László lelke, — látván : —
Felderül mint a szivárvány.

RÉTEL PATAKJA.

Jöve magyaroknak
Elszakadott ága,
Jó szerencse hozta
Ebbe az országba.
A Tisza s Bodrog köz
Nagy vitézlő népek
Megtelepedének.

Mint a nyárfa, a hol
Szereti a földet :
Gyököt ver, ágat hajt,
S nő a mig csak nőhet :
Magyarságnak fája
A boldog vidékben
Bokrosodik szépen.

És mellette nyulánk
Ideges fiaknak :
Mint a teljes bimbó,
Szép szüzek fakadnak.
Szemlélvén a vezér
E dus nemzedéket :
Örömet s but érzett.

Maholnap népemnek
Bizony szük lesz e tér!
De megnyugodt ebben :
Kirajzik ha nem fér;
S ha élek, tán én is
Egykor otthon alszom
Távol Dunaparton.

S nyugot felé nézvén
Hősi melle tágul;
Megszólit egy vitézt
Vitézek sokábul :
Eredj követkepen
Tótoknak földére!
Tőlük földet kérve.

Ne kívánj most sokat,
Kérd csak a Sajóig;
Ha megadják : velök
Frigyet kötünk holtig.
Mit tapasztalsz pedig
Vitéz szolgám Rétel :
Hozd meg és beszéld el!

Elment s vissza nem tért
Elég nap multára;
Követét a vezér
Mind hiába várta;
Arra neki mordul
S népével legottan
Tótok földén toppan.

Küldöttem jó szívvvel
Követet hozzátok;
Ki ha meg nem kerül :
Majd megsiratjátok!
Tótok fejdelmének
Keserűn megbánja
Népe, tartománya!

Azok megrémülnek
Élitől a szónak;
De mentik magokat
S erősen szabódnak :
Bizony, hogy nem láttuk
Nem beszéltünk véle,
Magyarok vezére!

Ennyi volt a beszéd,
A két fél beszéde ;
Azután a kard szólt
A hősek kezébe ;
Tótok hadát, népét
Magyarok elsöprik . . . .
— Tudjátok a többit.

Rételnek pediglen
Se híre se hamva;
Mert a hogy elindult
S ment sebes vágatva :
Halálos veszélybe
Hozta egy boszorkány,
Boszankodván dolgán.

— Így mondá ugyan-is
Tótok fejedelme :
Ha ki magyarból a
Határon átkelne :
Erővel, fortélylyal
Mind elveszessétek . . .
Jót mondok én néktek! —

S leguggol boszorkány :
Nagy fekete holló;
Hogy mikor felreppen,
Megugorják a ló;
S lováról levezvén
Menten nyakát szegje
Magyarok követje.

Aztán mint az orsót
Nyomta sarkát földre;
S forgott míg forgó szél
Nem támadt belőle;
Akkor oszlopával
Lóra, lovagra dőlt,
Leverni mindkettőt.

De a ló nem bokros
Hogy megugrott volna;
S forgó szél nem erős
Őt levenni róla;
Csupán a por ragadt
Rétel szakálára,
Ennyi volt a kára.

Patak szélin ül meg
Most az ördögborda;
Ott-terem a kit vár,
Mert azt villám hordta;
Hős mond : az átjáró
Hol van itt anyókám?
S amaz felel, szólván :

Kettő az átjáró . . .
Ezen itt a bátrak,
Amazon pediglen
A félénkek járnak.
Balkézre közelebb,
Jókézre hamarabb . . .
Ki millyen, arra csap!

Neki-ugrat Rétel
Baltul a folyamnak,
Holott gonosz örvény
Tekergési vannak;
A rut boszorkánynak
Abban kedve telvén
Mint vergődik a mén,

Melly rúg, vág hogy lába
Nem talál keményet;
S midőn keményet ér :
Nem jó a fejének.
Felütődik egyszer
Sisakja hegyével
S oda-vesz hős Rétel.

Haragos is, bus is
Magyarok vezére :
Nem lelvén elsikkadt
Kedves emberére.
Se hire se hamva . . .
Csak a lónyom látszik
A viznek habjáig.

És Rétel patakja
A viz neve lészen ;
És Rétel fiáé
A vizig egészen. —
Mi csengbong, mi vinnyog
Nagy késő éjjel itt . . . ?
— Rétel lova nyerit.

A FÉLKEZŐ KOLDUS.

Tiszteld atyádat és anyádat!
Ez az Isten parancsolatja;
Szived is a háládatosság
Erre inti, erre nógatja.
Ez intést én hiven megőrzöm,
Hogy jól legyen dolgom e földön!

Hogy szép időt érij, a midőn már
Hajad mint az ezüst fehérlik,
Hogy tartsanak majd tiszteletben
A fiak s unokák mind végig,
Ne légyen ez feledve nálad :
Tiszteld atyádat és anyádat!

Jól emlékeznek még a Duna mellékén
Egy vén emberre, ki koldulásból élvén :
Volt a jámbornak egy különös szokása :
Hogy az alamizsna meg nem maradt nála;
Hanem azon módon a mint kezébe jött :
Széllyel-osztotta azt a gyermekek között;
S el nem mult, hogy hozzá illy mondást ne tegyen :
Tiszteljed atyádat, anyádat gyermekem!

De mindezt mivelni hogy mi okból szokta?
Vagy régen jutott-e s mikép koldusbotra?
Hogy hívják? merre van lakja, szülőfölte?
Azt soha sem birták kivenni belőle.
A keze felől is tudakozták váltig.
—Mivel a jobb karja el volt esve vállig —
Volt-e felesége, gyermeke is él tán?
Hanem ő mindenre fejét rázta némán.
A sok unszolásnak így véget vetettek,
Látván : hogy elméje hibás az öregnek.

Egyszer csak elmaradt, — elmaradt végképen,
Jobb helyet keresvén a sírnak ölében,
Holott nyugodalmat találnak, valakik
Oda-menvén, lesznek az itélet-napig ;

És végórájában az esze megtére,
Mint a borongós nap kitisztul estére;
Megnyugodt, kibékült a halálos ágyon,
És hogy sirjába is a hit karján szálljon :
Papot kért; s nyavalyás élte történetit
Akkor fedezte fel, melly itt következik :

Vagyonos Pál, mert így hitták az öreget,
Akkor mintegy harmincz esztendő lehetett:
Hogy özvegyenmaradt, s két gyermeke árván,
Feleséget s anyát korán sirba zárván.
Dolgos, takarékos, szelid volt az asszony,
Ki inkább türt, mintsem perpatvart támasszon;
Pál nehéz erkölcsét szépen tartá féken,
— Szelidséggel a nő mindig többre mégyen! —
Két fiát nevelte hasznos erkölcsökben,
Buzgalma, hűsége semmiben nem csökken;
S ugyan virágzott is Vagyonos Pál háza,
Hejh, mert a jó asszony nagy isten-áldása!

De bezzeg, mihelyt a jó asszony sirba ment :
Felfordult egész ház, megváltozott a rend;
Kikre, mint két szeme fényére, vigyázott :
Leve a két fiú rendetlen és vásott.

Mert jaj a gyermeknek akkor és idővel,
Ki nem édes anyja szárnya alatt nő fel!
Midőn az anyai szeretet melege,
Szépet, jót ki nem fejt benne jó-eleve.
Mikor kézről kézre megy a szegény árva,
Vagy hideg rokonhoz, vagy idegen házba.

Öreg édes anyja, darab idő óta
Ott volt ugyan Pálnál, de bár ne lett volna!
Mert Pál nem jól bánván az édes anyjával :
Gyermekinek adott rossz példát az által.
Oh ti szülék, szülék! bizony nem tudjátok
Milly szörnyű büntetés készül lassan rátok :
Vén apák- s anyákkal bánván méltatlanul ...
Hisz a gonosz példán gyermeketek tanul!
S midőn megvénhesztek, a roszt, idővel
Vissza-adja néktek, vissza hét tetővel!
Igy terjed a gonosz, s firól fira menvén :
Sok házat megemészt, mint az eleven szén.
Bekap oda a bűn, szétvonás, irigység,
A lakóknak éltét hogy megkeserítsék.
Testvér testvér ellen, gyűlölködő Kain,
S romlás a ház lelki és testi javain.

Igy állott a dolog a Vagyonos-háznál,
Fájdalom, a roszban nagyon elmerült Pál!
Ott lehet felőle család és gazdaság,
Rosz czimborák s bor közt vesztegeti magát;
De e mellett az volt a legnagyobb bűne :
Öreg édes anyját hogy meg nem becsülte;
Belé-kapczáskodott, korholta ok nélkül,
Sovány falatját is kapta szegény kéztül.
Sokat szerzett, mégis szüket látott sokban,
Tépett a ruhája, a szive még jobban!
Saját édes fia, kit szült a világra :
Hosszú életét is a fejéhez vágja ;
Nem volt az a csuftság, bectelen nevezet,
Guny, átok, szidalom, a mit nem szenvedett,
Mindezt ugy szórták rá fiának ajkai :
Hogy még a földnek is nehéz volt tartani.

Mig-nem végezetre, már miért, miért nem?
De felbőszült reá irtózatосképen,
S édes anyját ki volt a hatvanon felül :
Összetörte, verte, gazul, kegyetlenül.
Gyermekei látták az apának tettét,
De már elfásulva, mindazt fel se vették;
Az öreg pedig sirt hosszú éjtszakákon :
Jövel, jövel hamar én csendes halálom!

Igy multak a napok, így multak az évek,
A Pál gyermekei immár megnövének;
Megnöttek az igaz, de a derék testben :
Maradt szív és lélek, bután és üresen.
Mit is tanultak vón az olyan apátúl :
A kit szült az anyja önéltére átkúl?
S így a miképen fogy a jó erkölcs Pálnál :
Akkép fogy a vagyon, és a ház alábbszáll.

Történt pedig egyszer, hogy roszkét gebéjén, —
— A kenyérnek-való fogyatékon lévén, —
A malomba ment Pál, — s nyulván az ing róla :
Két fej kendert is vitt, hogy majd megbakólja.
Szorgos volt a malom, addig hát mig örne :
Levitte a két fej kendert a töröbe;
És mihelyt a zsilíp meg vala bocsátva :
Kezdődött a bakók nehéz pufogása.
Hanem a kenderen, egyet avvagy kettőt
Alig fordított Pál, hogy jaj-szóval eldőlt.
És midőn egy őrlős a földről felhuzta :
A jobb keze szörayen össze vala zuzva.
Maglehet hogy megél, — mondák — s kiheveri,
De e kézzel anyját többé meg nem veri!
Igaz is! az orvos lemetszette vállig,
S élet-halál között vitték Pált hazáig.

Azután sokáig nyomta volt az ágyat,
Ápolgatásába minden bele-fáradt.
A fiak, mintha nem történt volna semmi :
Épen nem látszottak azt szívökre venni.
Csak e gy el nem fáradt,—hanem éjjel nappal,
A beteg körül volt szives indulattal;
Az anya ! a kinél elfelejtve vagyon :
Annyi méltatlanság, gunynév és szidalom,
Kinek a csonka kéz láttán szíve vérzett,
Melly kéztől szenvedett kínos vereséget.
Oh anyai hűség! anyai szeretet!
A mellynek nagyvoltage megmérni nem lehet!

E közben Pál lassan lábadozni kezdett,
De az orvosságtól a melly gyógyit testet :
Nem nyert könnyülést a tusakodó lélek,
Hányták, vetették azt sok visszás érzések.
Gyakran behunyt szemmel fekszik devan ébren,
Forgatván ő dolgát fáradt elméjében :
Előtte áll gondos, szelíd felesége,
Mintha szemrehányó képpel reá nézne!
Helytelen fiai. Megvert édes anyja,
A ki még mostan is híven ápolgatja.
Azután az Isten méltó büntetése :
Mikor rázuhant a bakó a kezére . . . .

Ekkép eszébe jut, és vádolja minden,
S nincs a mi lelkére vigasztalást hintsen!

És a mint felgyógyul,—anyja halva fekszik ...
Mintha élete csak azért nyult vón eddig :
Hogy felápolja az érdemetlen fiat,
Azután meghaljon a sok búbaj miatt.
Mindez Pált leverte, megrázta erősen,
Testben rongált, hitben félénk és erőtlen,
Nem vala támasza, s lelkének istápjá, —
Hát még, hát még a mi később jött reája!

Elmúlik az idő, az öreg Pál még él,
De alábbvaló az utolsó cselédnél;
Nincsen becsülésben, de szitok, gyalázat
Éri aggott fején az őszült hajszálat.
A kegyetlen kölcsönt saját gyermekei :
Visszafizetik most hét tetővel neki.
Ki rosszat cselekszik, olly fát ültet, mellynek
Ágai számára büntetést teremnek.

Történt egyszer, a mint készen volt az ebéd:
Az öreg ember nyult a tálba legelébb,
De a kisebb fiu elrántá a tálát,
S megütvén a kezét, durván reá-támadt :

,Várjon kend sorára! no . .! illyet ki látott
Csak henyél s megfálná mégis a világot!
Mi-haszna vén koldus! még az is köszönet
Ha kenyérhajat kap ott az ajtó megett ...!'

Ezt látván mivelni saját édes fiát :
Szegény vén emberrel felfordult a világ.
S végkép összebomlott meggyöngült elméje,
Fiának e szörnyű szavára, tetteére.
Felkelt az asztaltól, — kirohant hirtelen . .
S nem látta őt többé a háznál senki sem. . .
Más távol vidéken bolyongván szerteszét :
Koldulással ette halálig kenyerét.

Szomorú esetét ekkép elbeszélvén :
Kibékült, megnyugodt a halálnak révén,
S újra visszaesvén bus állapotjába :
Mintha akkor is még az utczákon járna,
A koldus-éneket végig mondá halkal,
S szétosztá fillérét azon nagy szavakkal :
Mellyeket ha követ világ-életében,
Nyomorult életét nem végzi ekképen.

Hogy szép időt érsz, a midőn már
Hajad mint az ezüst fehérlik;
Hogy tartsanak majd tiszteletben
A fiak s unokák mind végig;
Ne légyen ez feledve nálad :
Tiszteld atyádat és anyádat!

KÉT ÁRTÁNDI.

Országgyűlés volt Hatvannál,
S az országnak nem javára!
Egyetértés : vékony hajsza! . . .
Kevés a tett, nagy a lárma;
Holt a törvény, karja gyenge.
Magyar népet Isten ójja!
Jaj akkor, ha Gritti lenne
Magyarország kormányzója!

Pedig óhajt, — s kérdi nyilván:
Kit akartok? hát ti? . . . hát ti?
S míg hajlik sok pártos, hitvány :
Szót se vesz rá két Ártándi.
De arczán a felelet kész,
S ezt olvassa Gritti róla :

Ha rajtunk áll, sohasem léssz
Magyarország kormányzója!

S nem sokára hire szárnyal :
Hogy pör újul, birtok sérül,
Hogy elütik Sast, Konyárral
Az Ártándi-had kezérül;
Holott pedig még Peterdhez
Nyolcz portában jussa volna . . !
De ha Gritti lenne . . . nem lesz
Magyarország kormányzója!

Fény árad szét Gritti termén,
Drága jótól nyög az asztal;
Rajta dúsan versenyezvén
A magyar föld az olaszszal;
De ki nem fog két testvéren
Gazda bora, gazda bókja . . .
Nem kiáltják : éljen, éljen
Magyarország kormányzója!

S ha vig volt a fényes csarnok :
Bús a börtön, mit penész lep;
De két kőszál a két bajnok,
Meg nem hajlik, törni készebb

Egy szó tágit a bilincsen,
Egy szó mindent vinne jóra . . . .
. . . Hollók étke gyáva! mintsem
Magyarország kormányzója!

Szürkületkor, Budavárban
Rut vesztőpad áll egy szögben;
Két hős férfi lép fel bátran,
— S a vérsugár fennre szökken . . .
Az ablakból Gritti néz le,
S két lehullt fő ajka szóla :
,Átok rajtad! sohse légy te
Magyarország kormányzója!'

131003

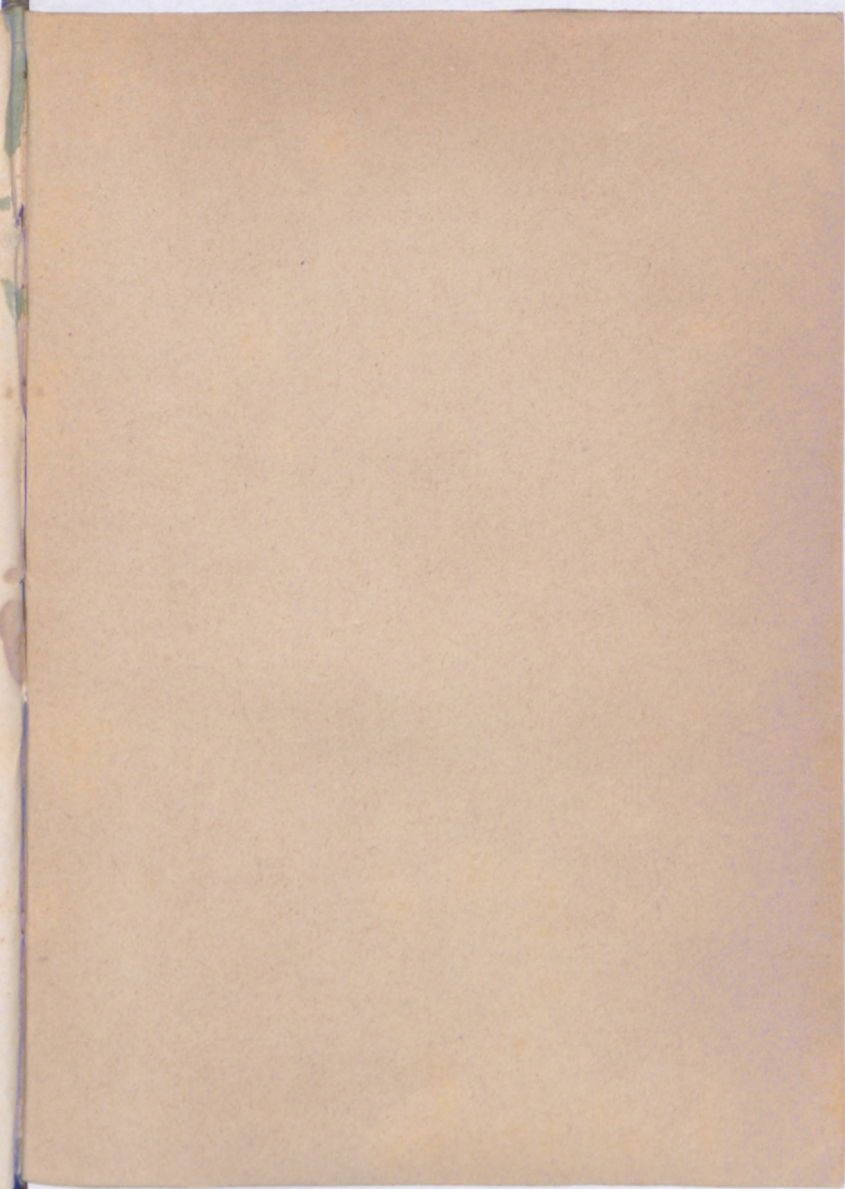
I-V, 40.

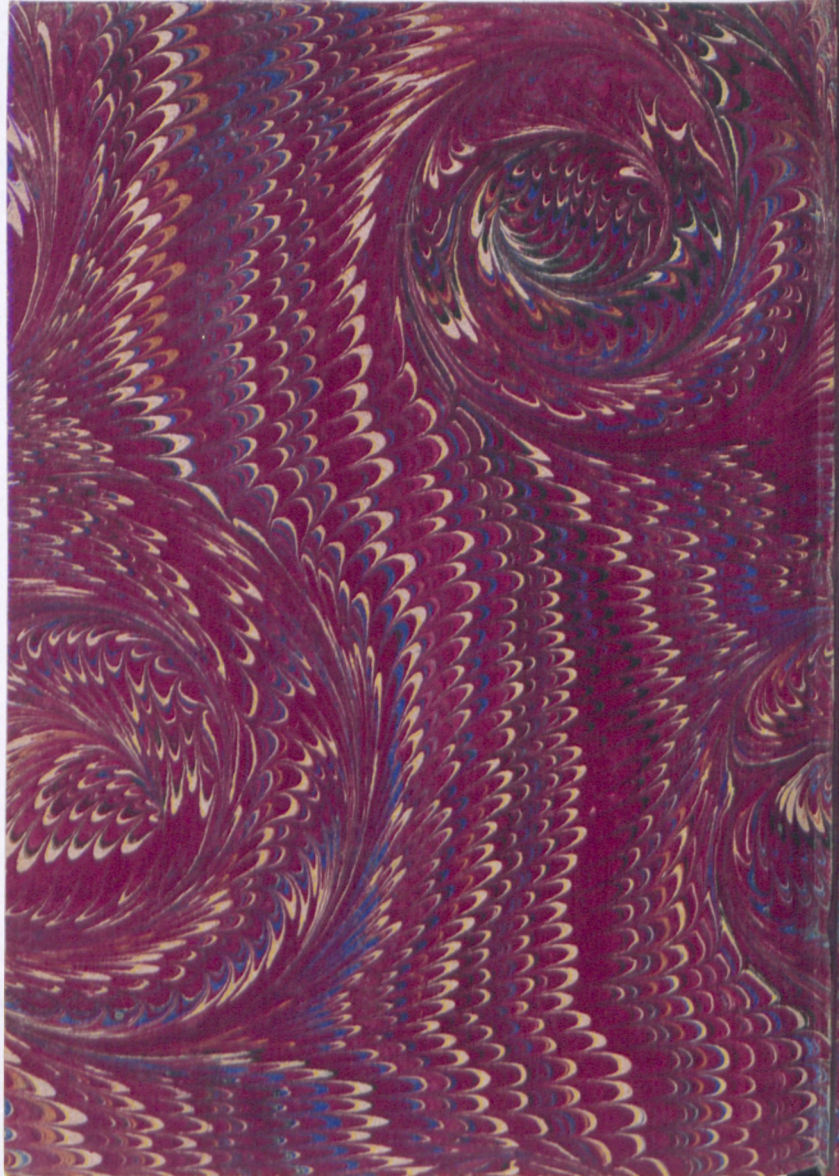
	Lap
A futó csillag	112
A miskolczi bíró	115
Arszlán pasa	120
Huszár-kaland	122
Hahóthy Farkas	131
Muszka-tréfa	138
András polgár	145
A keresztutról	153
Árokháti Lőrincz	159
Szent László királyról	163
András herceg sólyma	169
Etele kun királyról	172
Kun Kocsárd	177
A fogoly	181
Mátyás királyról	185
Ósidőkből	190
Rétel patakja	194
A félkezű koldus	202
A két Ártándi	212

REVÍZIÓ

2008 FEBR 11

The image shows a close-up of a marbled paper pattern, likely from an antique book cover or endpaper. The pattern consists of intricate, swirling, feather-like designs in shades of deep purple, magenta, and blue, set against a lighter, cream-colored background. The overall effect is a dense, textured, and somewhat hypnotic visual. The marbling is centered on a dark, possibly black or dark brown, background. The edges of the paper are slightly irregular, and there are some faint, darker spots or smudges, particularly on the right side, suggesting age and wear. The lighting is somewhat uneven, with the center being brighter than the edges.

FORBES

TOMPA
VERSEL.

5.